

Мовно-літературна галузь

Освітній компонент:

Мови корінних народів та національних меншин України у закладах загальної середньої освіти з навчанням мовами корінних народів, національних меншин

Навчальна програма з літературного читання (складник типової освітньої програми) для 3-4 класів закладів загальної середньої освіти з навчанням польською мовою

Klasa III

Treść materiału nauczania	Treść materiału nauczania
Zakres czytania	
<p>W trzeciej klasie uczniowie rozszerzają swój zakres czytania i pracy z książką. Poznają inne gatunki ciekawych dla tego wieku utworów, które mają artystyczno-estetyczną wartość.</p> <p>Ustna ludowa twórczość. Małe folklorystyczne formy: ludowe dziecięce piosenki, zabawy, wyliczanki, ciekawe dla tego wieku utwory, które mają artystyczno-estetyczną wartość.</p> <p>Poezja (wiersze, literatura pejzażu, wiersze humorystyczne, fantastyczne): Cz.Janczarski, W.Pol.W. Melzacki, T.Ferenc, W.Chotomska, L.Staff, J.Porazińska, W.Grzeszczyk, M.Buczówna, J.Brzechwa, J.Czechowicz, D.Wawiłow, W.Grodzińska, J.Kulmowa, E.Burakowska, A.Sójka, D.Gellner, A.Onichimowska, A.Rżysko-Jamrozik, A.Rymkiewicz, H. Zdzitowiecka, H.Belcherowa, M. Krüger, K.I.Gałczyński, J.Staneta, T.Chwastek-Latuszkowa, H.Zielińska, H.Ożogowska, J.Fickowski, E.Szelburg-Zarembina, R.Pisarski, H.Łochocka, O.Hejna, I.Landau, J.Święcicka, J.Linka, J.Twardowski, J.Tuwim, I.Suchorzewska, K.Walkiewicz, T.Szyma, J.Fickowski, A.Kowalska, I.Kuczyńska-Krogulec,</p>	<p>Uczeń: określa przynależność poznanych utworów do gatunku literackiego (bajka, wiersz, opowiadanie, baśń, sztuka teatralna);</p> <p>rozdźnia utwory ludowe i autorskie, utwory o zabarwieniu emocjonalnym;</p> <p>nazywa tematykę utworów; nazwiska i imiona polskich pisarzy-kłasyków, znanych autorów bajek; tytuły poznanych książek;</p> <p>zna treść od 4-5 ludowych bajek, na pamięć 7-8 wierszy, nazwiska i imiona autorów tych wierszy, 5-6 przysłów;</p> <p>uświadamia znaczenie książki w życiu każdego człowieka;</p>

Bajki:

B.Lewandowska, M.Orłóń, E.Zechenter-Splawińska, Z.Nowak, L.Konopiński

Proza (opowiadania, fragmenty powieści):

M.Książek, M.Terlikowska, S.Pregl, M.Załucki, M.Rosińska, E.Skarżyńska, M. Krüger, W.Goliawkin, Z.Jerzyna, A.Janicki, T.Chwastek-Latuszkowa, W.Osiejewa, H.Romanowska, I.Sikirycki, L.Szwed, J.Jałowiec, W.Woroszyński, A.Bahdaj, M.Kowalewska, M.Szypowska, J.Linke, E.Szepetyńska, J.Strusiński, E.Nowacka, M.Chwiałkowska,

Bajka literacka:

B.Zagała, J.Porazińska,

Małe formy teatralne (inscenizacje)

K.Szpalski, M.Załucki, M.Terlikowska, A.Oppman, S.Szuchowa, H.Zdzitowiecka, A.Rżysko- Jamrozik, T.Sliwlak, A.Fredro, T.Fangrat, R.Przymus, R.Suchodolski,

Utwory naukowo-literackie:

K.Tarnowska, R. Przymus, W.Osuchowska-Orłowska, W.Szydłowska, H.Łochocka, I.Landau, A.Niedźwiedź, J.Jesionowski, H.Niemcowa,

Informacyjna literatura w kontekście ćwiczeń dla rozwoju literackiego młodszych uczniów.

Na stronach dziecięcych czasopism

Światowa literatura (bajki, opowiadania, urywki z powieści, wiersze)

A.Ch.Andersen, A.Lindfred, Bracia Grimm.

Propozycje lektur dla klasy trzeciej

J.Guro *Wakacyjna przygoda*

J.Tuwim *Słoń Trąbalski*

M. Krüger *Karolcia*

E.Szelburg-Zarembina *Idzie niebo ciemną nocą*

A.C.Centkiewiczowie *Zaczarowana zagroda*

J.Grabowski *Puc, Bursztyn i goście*

A.A.Milne *Kubuś Puchatek*

J.Porazińska *Szewczyk Dratewka*

S.Michałkow *Nie płacz, Koziolku*

H.Ch.Andersen *Dziecię elfów*

H.Łowting <i>Doktor Dolittle i jego zwierzęta</i> Ch.Perrault <i>Bajki</i>	
Formowanie i rozwój nawyków czytania	
<p>Rozwój prawidłowego, świadomego głośnego czytania całymi słowami, zdaniami.</p> <p>Intensywne formowanie i rozwój sposobów cichego czytania (oczyrna, bez gestów, świadomie).</p> <p>Formowanie i rozwój umiejętności przy pomocy nauczyciela lub samodzielnego wybierania i stosowania, podczas czytania, językowych środków wyrazności (ton, głośność, logiczny akcent).</p> <p>Zastosowanie różnych rodzajów ćwiczeń skierowanych na rozwój aparatu artykulacyjnego, rozszerzenie semantycznego pola widzenia; prawidłowego, bezpomyłkowego odbioru tekstu; rozwój znaczeniowego domysłu (antycypacji); rozwój tempa głośnego i cichego czytania.; rozwój uwagi i pamięci w odbiorze tekstu.</p>	<p>Uczeń: w końcu roku szkolnego <i>czyta</i> (głośno) prawidłowo, świadomie, wyraźnie, całymi wyrazami i zdaniami w tempie nie niżej 70 sł./min.;</p> <p><i>zna</i> różne sposoby cichego czytania, <i>stosuje</i> je w praktyce samodzielnie lub przy pomocy nauczyciela; <i>wybiera i stosuje</i> podczas czytania językowe środki wyrazności (ton, głośność, logiczny akcent) - samodzielnie lub przy pomocy nauczyciela;</p> <p><i>stosuje</i> różne rodzaje ćwiczeń skierowanych na rozwój aparatu artykulacyjnego, rozszerzenie semantycznego pola widzenia; prawidłowego, bezpomyłkowego odbioru tekstu; rozwój znaczeniowego domysłu (antycypacji); rozwój tempa głośnego i cichego czytania.; rozwój uwagi i pamięci w odbiorze tekstu.</p>
Literaturoznawcza propedeutyka	
<p>Temat i główna myśl utworu Formowanie umiejętności samodzielnego wyznaczania tematu utworu i głównej myśli (przy pomocy nauczyciela).</p>	<p>Uczeń: <i>uświadamia</i> i samodzielnie <i>wyznacza</i> temat i główną myśl utworu przy pomocy nauczyciela;</p>
<p>Fabula i kompozycja (bez używania terminów). Pejzaż, portret, dialogi jako najbardziej uwydatniające elementy kompozycji utworu. Początek, zasadnicza część, zakończenie utworu jako podstawowe elementy fabuły i ich wzajemny związek.</p>	<p>Uczeń: <i>znajduje</i> w strukturze tekstu artystyczne opisy przyrody, zewnętrzne cechy ludzi i innych żywych istot; <i>objaśnia</i> ich rolę w tekście; <i>nazywa</i> osoby biorące udział w dialogu; <i>rozumie</i> treść dialogu; <i>zaznacza</i> w strukturze epickiego utworu początek, zasadniczą część i zakończenie; <i>objaśnia</i> ich wzajemny związek;</p>
<p>Bohater (postaci) utworu. Wyznacza główne i drugoplanowe postaci, pozytywnego lub negatywnego bohatera (przy pomocy nauczyciela).</p>	<p>Uczeń: po analizie utworu, <i>wyznacza</i> główne i drugoplanowe postaci; <i>wyszczególnia</i> pozytywnego lub negatywnego bohatera (samodzielnie lub przy pomocy nauczyciela);</p>
<p>Autor utworu. Uświadomienie wzajemnego powiązania pojęć autor-utwór-książka; autor-tematyka utworu. Stosunek autora do przedstawionych postaci i wydarzeń. Epizody z życia i pracy twórczej pisarza.</p>	<p>Uczeń: <i>objaśnia</i>, że dany pisarz jest autorem szeregu utworów lub książek o pewnej tematyce; <i>podaje</i> przykłady, <i>ma</i> elementarne pojęcie dotyczące stosunku autora do przedstawionych postaci i wydarzeń (przy pomocy nauczyciela); <i>opowiada</i> epizody z życia i pracy twórczej pisarza, które usłyszał na lekcjach języka polskiego;</p>
<p>Wymowa literackiego utworu.</p>	<p>Uczeń:</p>

<p>Jaskrawe, dokładne obrazowe związki wyrazowe dla charakterystyki postaci i opisów przyrody. Rozwój umiejętności wydzielenia w tekście epitetów, porównań, metafory (bez używania terminów – sposobem praktycznym), podkreślanie ich roli w utworze.</p>	<p>wydziela w literackim tekście i używa w swoich wypowiedziach podczas charakterystyki postaci, opisów przyrody, jaskrawych, dokładnych obrazowych związków wyrazowych, wziętych z tekstu; objaśnia ich rolę w utworze;</p>
<p>Gatunek literacki. Rozwój umiejętności samodzielnego wyznaczenia i uświadamiania gatunkowych osobliwości poznanych utworów.</p>	<p>Uczeń: prawidłowo nazywa i rozróżnia gatunki literackich utworów, z którymi zapoznał się podczas nauki; samodzielnie wyznacza: gatunkowe cechy bajek o zwierzętach, wierszy, opowiadań; charakterystyczne cechy bohaterów bajek, baśni, przedstawień, przy pomocy nauczyciela;</p>
<p>Gatunkowe osobliwości utworów</p>	
<p>Ludowe, heroiczno – fantastyczne (czarodziejskie) bajki. Strukturalne osobliwości tych utworów. Szczególny charakter wymysłu i fantazji takich bajek: tajemnicze, niezwykłe miejsca, przedmioty, istoty, nadzwyczajna siła, cudowne przeistoczenia itp. Bohaterowie (postaci) heroiczno-fantastycznych bajek, ich czyny, motywy postępowania (wypowiedzi ukierunkowane przez nauczyciela). Dobro i zło w bajce.</p>	<p>Uczeń: uświadamia i nazywa cechy heroiczno-fantastycznych bajek: tajemnicze, niezwykłe miejsca, przedmioty istoty, nadzwyczajna siła, cudowne przeistoczenia itp. prawidłowo wyszczególnia i nazywa bohaterów czarujących bajek; objaśnia, jakimi cechami są obdarzeni pozytywni i negatywni bohaterowie; ustosunkowuje się do czynów i zachowania występujących postaci; wyciąga wnioski, że w tych bajkach zwycięża dobro nad złem (przy pomocy nauczyciela);</p>
<p>Przysłowia i przypowieści jako krótkie, celne, obrazowe wypowiedzi o treści pouczającej. Tematyka przysłów. Formowanie umiejętności wybierania z szeregu przysłów takie, które najdokładniej odzwierciedlają główną myśl utworu. Wykorzystanie przysłów i przypowieści w utworach literackich i w wypowiedziach ludzi.</p>	<p>Uczeń: odróżnia przysłowia i przypowieści od innych literackiej gatunków; nazywa tematykę przysłów (np. o pracy, chlebie, przyrodzie i inne); prawidłowo wybiera z szeregu przysłów takie, które najdokładniej odzwierciedlają główną myśl utworu;</p>
<p>Wiersze Rozszerzenie i pogłębienie wiadomości o gatunkowych cechach lirycznej wypowiedzi jaką jest wiersz (rym, rytm, nastrój, melodyjność, obrazowość). Tematyka dziecięcych wierszy. Wymowa wiersza. Wierszowane zagadki, jako osobliwa formawiersza, w którym początkowe litery wersuprzeczytane z góry do dołu tworzą słowo albo wyrażenie.</p>	<p>Uczeń: umie samodzielnie nazwać cechy wiersza (występowanie rymu, rytmu, podziału na strofy – bez używania terminów); podaje kilka przykładów różnorodnych wierszy pod względem zabarwienia emocjonalnego; objaśnia, jakie uczucia chce przekazać poeta w utworze; nazywa najczęściej występującą tematykę dziecięcych wierszy, które były opracowane na lekcjach języka polskiego (czytanie); odróżnia wierszowane zagadki, wymienia odmienne cechy, które różnią je od innych wierszy;</p>
<p>Opowiadanie. Rozszerzenie wiadomości i umiejętności z zakresu strukturalnych osobliwości opowiadania, rodzajów postaci, tematyki dziecięcych opowiadań.</p>	<p>Uczeń: nazywa podstawowe cech gatunkowe opowiadania, podaje kilka przykładów;</p>

<p>Formowanie umiejętności uświadamiania uwarunkowania zdarzeń w literackim utworze, ich odmienność od realnych, życiowych faktów. Zwrócenie uwagi uczniów na osobowość autora opowiadania.</p>	<p>wie, kto jest bohaterem opowiadania, wymienia postaci występujące w utworze; nazywa popularną tematykę dziecięcych opowiadań, tematykę opracowaną na lekcjach polskiego czytania; ma wyobrażenie o uwarunkowaniu zdarzeń w literackim utworze (przy pomocy nauczyciela); objaśnia, że przedstawione wydarzenia w opowiadaniach nie są dokładną kopią realnego życia;</p>
<p>Bajka jako niewielki pod względem wielkości utwór, często napisany wierszem, w którym w humorystyczny, alegoryczny sposób przedstawiane są ludzkie wady (krytyka postępowania, charakteru itp.). Bohaterowie (postaci) bajek.</p>	<p>Uczeń: ma początkowe wyobrażenie o gatunkowych osobliwościach bajek jako niewielkich pod względem wielkości utworów, często napisanych wierszem, w których w humorystyczny, alegoryczny sposób przedstawiane są ludzkie wady (krytyka postępowania, charakteru itp.); prawidłowo nazywa bohaterów bajek;</p>
<p>Powieść, baśń jako epickie utwory, w których można wyznaczyć kilka wydarzeń; ich odmienność od opowiadania i bajki. Bohaterowie (postaci) powieści, baśni.</p>	<p>Uczeń: rozróżnia powieść i baśń; objaśnia ich odmienność od opowiadania i bajki; prawidłowo nazywa bohaterów powieści i baśni (na przykładach utworów wyznaczonych w programie);</p>
<p>Sztuka teatralna jako dramatyczny utwór, napisany w celu wystawiania na scenie. Osoby występujące w sztuce teatralnej. Dialogiczny charakter budowy sztuki teatralnej. Dialogi i monologi w teatrze. Słowa autora i wydarzenia (obrazy) w sztuce teatralnej.</p>	<p>Uczeń: zna główne cechy gatunkowe sztuki teatralnej, zaznacza jej odmienność od innych gatunków literackich, wyznacza dialogi, monologi, słowa autora, wydarzenia (obrazy); bierze udział w występach teatrzyków szkolnych;</p>
<p>Pojęcie o naukowo-literackim utworze, w którym pojednuje się artystyczny pomysł z naukowymi faktami, wiedzą, realnymi lub historycznymi wydarzeniami.</p>	<p>Uczeń: na zasadzie porównania artystycznego i naukowo-popularnego utworu znajduje różnice w tych tekstach; wyznacza w naukowo-popularnym tekście wyrazy, związki wyrazowe, zdania, które opisują naukowe fakty, wydarzenia, podstawowe pojęcia;</p>
<p>Znaczeniowa i strukturalna analiza tekstu</p>	
<p>Znaczeniowa i strukturalna analiza tekstu ma praktyczne ukierunkowanie i odbywa się w procesie wielokrotnego czytania, podczas którego uczniowie przygotowują się do głębszej analizy i syntetyzowania przeczytanej treści, do jej uogólnienia. W trzeciej klasie przedłuża się procesformowania i doskonalenia umiejętności, co było przerabiane na lekcjach języka polskiego (czytanie) w klasie drugiej. Również wprowadza się na lekcjach polskiego czytania nowe umiejętności i sposoby opracowania tekstów. Udoskonalenie umiejętności znajdowania i objaśniania związków między zdaniem, akapitami i częściami tekstu; samodzielne</p>	<p>Uczeń: znajduje i objaśnia związki między zdaniem, akapitami, częściami tekstu;</p>

<p>wyznaczanie kolejności wydarzeń w utworze i orientowanie się w strukturze tekstu: początek, podstawowa część, zakończenie.</p> <p>Samodzielne układanie prostego planu do niewielkich pod względem treści i nietrudnych pod względem budowy opowiadań, literacko-naukowych i naukowo-popularnych tekstów.</p> <p>Korzystanie z planu podczas opowiadania tekstu.</p> <p>Rozwój umiejętności układania pytań do przeczytanego tekstu i odpowiedzi na nie; inicjuje dialog (5-6 replik) na podstawie przeczytanego materiału.</p> <p>Formowanie umiejętności analizowania tekstu w celu znajdowania pewnych cech opisywanych przedmiotów, zjawisk, wydarzeń, postaci utworu; ustalanie związków przyczynowo-skutkowych, wyznaczanie nowych i niewiadomych cech, uogólnianie ich itp.</p> <p>Formowanie umiejętności wydzielania głównych myśli w przeczytanym tekście, samodzielnie lub przy pomocy nauczyciela; porównywanie głównej myśli z tytułem tekstu, z przysłowiami, z ilustracjami; znajdowanie w tekście słów, wyrażań, zdań, które są kluczowymi dla zrozumienia treści tekstu, charakterystyki postaci.</p> <p>Formowanie umiejętności rozróżniania w utworach elementów opowiadania, opisu i medytacji.</p>	<p>samodzielnie wyznacza kolejności wydarzeń w utworze;</p> <p>samodzielnie układa projekt prostego planu do niewielkich pod względem treści i nietrudnych pod względem budowy opowiadań, literacko-naukowych i naukowo-popularnych tekstów;</p> <p>korzysta z planu lub ilustracji podczas opowiadania tekstu;</p> <p>umie samodzielnie formować pytania do tekstu;</p> <p>umie przy pomocy nauczyciela i samodzielnie analizować tekst; wydziela cechy opisywanych przedmiotów, zjawisk, wydarzeń, postępowania występujących postaci;</p> <p>domyśla się, jaki będzie dalszy rozwój wydarzeń;</p> <p>umie przy pomocy nauczyciela i samodzielnie ustalać związki przyczynowo-skutkowe; wyznaczać główne związki i je uogólniać; uzasadniać swoje zdanie;</p> <p>wyznacza w utworze elementy opowiadania, opisu i medytacji;.</p>
<p>Środki artystycznego wyrazu, emocjonalno-oceniający stosunek do treści utworu</p>	
<p>Rozszerzenie i pogłębienie u uczniów wiadomości o epitecie, porównaniu, metaforze (bez używania terminów); ich rola, różne formy wyrażania; ustalone epitety, porównania, metafory, w ustnej ludowej twórczości i w utworach pisarzy.</p> <p>Samodzielne znajdowanie w tekście słów, które mają przenośne znaczenie, objaśnianie ich na przykładach.</p> <p>Formowanie umiejętności wyznaczania nastroju, ogólnej tonalności utworu; wypowiedzianie swoich emocjonalnych wrażeń po przeczytaniu podanego tekstu.</p> <p>Formowanie artystyczno- obrazowego myślenia, którego podstawą jest emocjonalno-uczuciowe odbieranie utworu. Analiza przeczytanego tekstu, wykonana przez uczniów, której rezultatem są: ocenianie, odczuwanie, miłowanie się pięknem artystycznego słowa.</p> <p>Formowanie u uczniów, we współpracy z nauczycielem, doświadczenia sensowego i estetycznego odbierania utworów literatury</p>	<p>Uczeń:</p> <p>samodzielnie i przy pomocy nauczyciela znajduje w tekście epitety, porównania, metafory (bez używania terminów); objaśnia ich rolę w tekście;</p> <p>wylawia z tekstu samodzielnie słowa o znaczeniu przenośnym;</p> <p>wykorzystuje w swoich wypowiedziach sposoby obrazowania słowem (opowiadanie, streszczenie);</p> <p>umie, przy pomocy nauczyciela wyznaczyć nastrój i ogólną tonalność utworu; na podstawie przeczytanego utworu</p> <p>wypowiada swoje sądy moralno-estetyczne , dotyczące wydarzeń, czynów bohaterów, opisów;</p> <p>ustosunkowuje się do treści przeczytanego utworu;</p>

<p>pięknej poprzez analizę słów, które „malują” kolorem, formą i dźwiękiem otaczającą nas przyrodę.</p>	
<p>Rozwój działalności twórczej uczniów w oparciu o przeczytany tekst.</p>	
<p>W trzeciej klasie następuje przedłużenie twórczych zadań, które były wykonywane w klasie drugiej, jednak stopień trudności ich wykonania wzrośnie.</p> <p>Grupowe i indywidualne układanie różnych zakończeń do literackich bajek, układanie utworów-miniatur, o bajkowych bohaterach; tworzenie wypowiedzi w imieniu jednego z bohaterów utworu, wypełnianie luk w prozatorskich i wierszowanych utworach.</p> <p>Zapoznanie i praktyczne wykorzystanie we współpracy z nauczycielem sposobów układania bajek, zagadek według wzoru i samodzielnie.</p> <p>Wykonanie twórczych zadań połączonych z odbiorem innych dzieł sztuki poruszających podobny temat: utwory pisarzy, malarzy, kompozytorów.</p>	<p>Uczeń:</p> <p><i>umie</i> samodzielnie i przy pomocy nauczyciela dopełniać i zmieniać treść tekstu;</p> <p><i>umie</i> samodzielnie i przy współpracy kolegów z klasy, pracować twórczo; tworzyć miniatury o bajkowych bohaterach, inscenizacje;</p> <p><i>tworzy</i> krótkie utwory na podstawie własnych spostrzeżeń, ilustracji;</p> <p><i>układa</i> bajki, zagadki, dopełniające rymy, samodzielnie i przy pomocy nauczyciela (z wykorzystaniem podanego słownictwa, obrazków);</p> <p><i>bierze udział</i> w inscenizacji przeczytanych utworów;</p>
<p>Praca z dziecięcą książką. Czytanie lektury domowej.</p>	
<p>Praktyczne zapoznanie uczniów z pojęciami „wiadomości o autorze” , „książkowa adnotacja”</p> <p>Formowanie umiejętności samodzielnego zapoznania się z nową książką opierając się na pozatekstową informację, umieszczoną na okładce, stronie tytułowej, w adnotacji książkowej, przedmowie itp..</p> <p>Formowanie u uczniów umiejętności samodzielnego wybierania i czytania dziecięcych książek według tematyki zaproponowanej przez nauczyciela.</p> <p>Formowanie umiejętności samodzielnego orientowania się uczniów w dziecięcych książkach według proponowanych bibliograficznych spisów książek i wystaw książkowych w bibliotece szkolnej.</p> <p>Formowanie umiejętności wyszukiwania potrzebnej książki w bibliotece szkolnej, korzystanie z katalogu alfabetycznego, z bibliotecznych rozdzielników katalogowych.</p> <p>Formowanie umiejętności układania adnotacji o przeczytanej książce (ustnie, przy pomocy nauczyciela).</p>	<p>Uczeń:</p> <p>prawidłowo <i>oddziela i nazywa</i> w książce strukturalne jej elementy: strona tytułowa, książkowa adnotacja, wiadomości o autorze, spis treści, tytuły rozdziałów itp.;</p> <p>samodzielnie <i>zapoznaje się</i> z nową książką, opierając się na pozatekstową informację, umieszczoną na okładce, stronie tytułowej, w adnotacji książkowej, przedmowie itp.;</p> <p>orientacyjnie <i>prognozuje</i> jej treść;</p> <p>samodzielnie <i>wybiera</i>, według tematyki zaproponowanej przez nauczyciela, dziecięce książki i <i>czyta</i> je;</p> <p><i>buduje</i> zwięzłe wypowiedzi według treści utworu;</p> <p><i>zapoznaje się</i> z bibliograficznym spisem literatury;</p> <p><i>przegląda</i> dziecięce książki na wystawie w bibliotece szkolnej;</p> <p><i>orientuje się</i> w tematyce i treści książek;</p> <p><i>wyszukuje</i> potrzebne książki w bibliotece szkolnej, <i>korzysta</i> z katalogu alfabetycznego, z bibliotecznych rozdzielników katalogowych (przy pomocy bibliotekarza);</p> <p><i>układa</i> proste adnotacje o przeczytanej książce (ustnie, przy pomocy nauczyciela);</p>

Formowanie umiejętności samodzielnego i przy pomocy nauczyciela korzystania ze słownika języka polskiego, dziecięcej encyklopedii i innych słowników.

Rozwój u uczniów umiejętności samodzielnego czytania dziecięcych czasopism. Praktyczne zapoznanie uczniów z pojęciami: numer czasopisma, rok wydania, egzemplarz, komplet.

Zwracanie uwagi uczniów na kulturę rozmowy podczas grupowego omówienia przeczytanych utworów (wyrobienie umiejętności cierpliwego wysłuchania wypowiedzi kolegi, z powagą odnoszenia się do medytacji, sądów, które są inne, bycia tolerancyjnym podczas dialogu i dyskusji).

uświadamia sobie informacyjną rolę słowników i encyklopedii; samodzielnie **korzysta** z nich w celu wyszukiwania potrzebnej informacji, dla rozszerzenia i uzupełnienia swojej wiedzy;

umie prawidłowo nazwać tytuł czasopisma, jego numer, rok wydania; **objaśnia** znaczenie pojęcia: egzemplarz czasopisma, komplet (przy pomocy nauczyciela);

bierze udział w grupowym omówieniu treści samodzielnie przeczytanych książek;

uważnie słucha wypowiedzi, medytacji kolegów z klasy;

wypowiada własne myśli dotyczące przeczytanego utworu;

wyjawia tolerancyjność w stosunku do rówieśników, podczas prowadzonego dialogu.

Klasa IV

Treść materiału nauczania	Państwowe wymagania dotyczące poziomu ogólnokształcącego przygotowania ucznia
Zakres czytania	
<p>W czwartej klasie zakres czytania rozszerza się i systematyzuje drogą uporządkowania i uogólnienia wiedzy o poznanych wcześniej gatunkach literackich, pisarzach, również wzbogaca się o nowe utwory i innych pisarzy. W celu zabezpieczenia perspektywy w przygotowaniu uczniów do nauki literatury w piątej klasie zwiększa się znaczenie rodzajowego i monograficznego podejścia do treści nauczania według rozdziałów i tematów. Jednak rodzajowa i autorska różnorodność pozostaje jako główna zasada doboru treści literackich.</p> <p>Ustna ludowa twórczość. Małe folklorystyczne formy: przysłowia, socjalno-obyczajowe bajki, legendy, przypowieści, ludowe pieśni. Mity o stworzeniu świata i ludzi.</p> <p>Poezja: W.Chotomska, T.Kubiak, L.Rydel, T.Różewicz, J.Brzechwa, H.Łochocka, S.Grabowski, K.Wojtyła, J.Kulmowa, M.Konopnicka, J.Hockuba, M.Terlikowska, K.Różecka, J.Ficowski, W.Osuchowska-Orłowska, Z.Dzikiewiczówna, M.A.Kasprzycka, B.Ostrowska, D.Wawiłow, Z.Rossa, T.Śliwiak, A.Warzecha, J.Tuwim, W.Broniewski, H.Ożogowska, I.Laris,</p> <p>T.Chwastek-Latuszkowa, I.Sikirycki, J.Ratajczak, A.Asnyk, L.Staff, R.Pisarski, M.Zamora, A.Małyszko, Ł.Ukrainka, T.Szewczenko, K.I.Gałczyński, Z.Beszczynska,</p> <p>Bajki: A.Mickiewicz, M.Konopnicka,</p> <p>Proza (opowiadania, legendy, fragmenty powieści): D.Wawiłow, S.Aleksandrak, J.E.Kucharski, R.Przymus, M.Makowiecka, K.Konarski, N.Drucka, W.Grodzieńska, W.Osuchowska-Orłowska, H.Ożogowska, M.Dąbrowska, A.Kowalska, Z.Sztaba, E.Szelburg-Zarembina, H.Dobrowolska,</p>	<p>Uczeń: <i>wyobraża</i> sobie zakres dziecięcej literatury, która wprowadza ucznia w świat książki;</p> <p><i>zna</i> tematykę dziecięcych utworów;</p> <p><i>umie</i> umiejscowić przeczytany utwór w odpowiednim gatunku literackim: bajka, wiersz, opowiadanie, powieść, baśń, sztuka teatralna;</p> <p><i>odróżnia</i> bajkę ludową od bajki literackiej, utwory prozatorskie, poetyczne i dramatyczne;</p> <p><i>nazywa</i> nazwiska i imiona poznanych polskich pisarzy i innych, których utwory były opracowane na lekcji języka polskiego (czytanie);</p> <p><i>zna</i> nazwy i treść 6-7 ludowych bajek, <i>umie</i> na pamięć 8-10 wierszy, 2-3 urywki prozy, 8-10 przysłów;</p> <p><i>rozumie</i> treść przysłów, <i>objaśnia</i>, w jakich sytuacjach życiowych można je wypowiadać;</p> <p><i>uświadamia</i>, że umiejętność czytania jest bardzo ważnym źródłem wiedzy, zaspokojenia poznawczych i estetycznych pragnień, spędzenia ciekawie czasu wolnego;</p> <p><i>zna i szanuje</i> wydatnych pisarzy, ludzi przedstawiających inne dziedziny sztuki;</p> <p><i>kocha</i> swój język ojczysty;</p> <p><i>wzoruje się</i> na postępowaniu pozytywnych bohaterów;</p> <p><i>umie</i> kulturalnie prowadzić dialog z rówieśnikami;</p> <p><i>zachwyca się</i> literaturą piękną, jako źródłem estetycznych przeżyć.</p>

<p>H.Zdzitowiecka, W.Badalska</p> <p>Male sztuki teatralne:A.Rymkiewicz, I.Landau, A.Stern, M.Terlikowska</p> <p>Naukowo-literackie, naukowo-popularne utwory: S.Marciniak, W.Kozłowski, T.Czarnecki, B.Orłowski, J.Broszkiewicz, A.Papliński, W.L.Anczyc, M.Kownacaka, C.Wilczyńska, I.Sokołow-Mikitow, J.E.Kucharski, Ł.Klesyk, M.Krùger, K.Michalak</p> <p>Informacyjna literatura w kontekście ćwiczeń dla rozwoju literackiego młodszych uczniów.</p> <p>Na stronach dziecięcych czasopism.</p> <p>Światowa literatura (bajki, opowiadania, urywki z powieści, wiersze) A.Ch.Andersen, A.Lindgred, Bracia Grimm. Edmund de Amicis, R.Skuczaita, T.Jansson I.Trencsenyi-Waldapfel</p> <p>Propozycje lektur dla klasy czwartej</p> <p>M. Jaworzakowa <i>Oto jest Kasia</i> M. Kownacka <i>Kajtkowe przygody</i> R. Pisarski <i>O psie, który jeździł koleją</i> K. Makuszyński <i>Awantura o Basię</i> C. Centkiewicz <i>Anaruk, chłopiec z Grenlandii</i> J. Ratajczak <i>Ziarenka maku</i> H.CH. Andersen <i>Baśnie</i> A. Lindgren <i>Dzieci z Bullerbyn</i> W. Chotomska <i>Dzieci pana Astronoma</i> N. Hawthome <i>Mity greckie</i> (do wyboru) H. Kostyrko <i>Klechdy domowe</i> S. Wortman <i>Baśnie polskie</i></p>	
Formowanie i rozwój nawyków czytania	
<p>Udoskonalenie nawyków świadomego, prawidłowego, wyraźnego głośniego czytania dotrzymując się podstawowych norm literackiej wymowy.</p> <p>Udoskonalenie nawyków uświadomionego i w odpowiednim tempie cichego czytania różnych wielkości i z rodzajową specyfiką tekstów.</p> <p>Samodzielny dobór i prawidłowe zastosowanie, podczas czytania, intonacyjnych środków wyrazności odpowiednio do struktury artystycznych, naukowo- artystycznych i naukowo</p>	<p>Uczeń: świadomie, prawidłowo, wyraźnie głośnie <i>czyta</i>, w końcu roku szkolnego, w tempie nie niższym niż 80 sł./min., dotrzymując się podstawowych norm literackiej wymowy;</p> <p>świadomie i dostatecznie powoli, cicho <i>czyta</i> w tempie nie niższym niż 100 sł./min.;</p> <p>samodzielnie <i>przygotowuje się</i> do wyraźnego czytania;</p> <p><i>dobiera</i> i prawidłowo <i>stosuje</i>, podczas czytania, deklamacji, inscenizacji różnorodnych utworów środki językowe artystycznego wyrazu, przy pomocy</p>

popularnych tekstów, przy pomocy których uczeń wyraża swój stosunek do treści przeczytanego utworu.	których uczeń wyraża swój stosunek do treści przeczytanego utworu;
Literaturoznawcza propedeutika	
<p>Temat i główna myśl utworu.</p> <p>Rozwój umiejętności samodzielnego uświadamiania i wyznaczania tematu i głównej myśli utworu; rozumienia podstawowego znaczenia opisanych faktów, wydarzeń, zachowań bohaterów.</p>	<p>Uczeń:</p> <p>uświadamia i samodzielnie wyznacza temat i główną myśl utworu; rozumie podstawowe znaczenie opisanych faktów, wydarzeń, zachowań bohaterów.</p>
<p>Fabula i kompozycja (bez używania terminów). Fakty, wydarzenia, wypadki, przygody, charakterystyki postaci w literaturze, ich wzajemne powiązanie.</p>	<p>Uczeń:</p> <p>samodzielnie wyznacza odpowiednio zamknięte, samodzielne części tekstu (epizody); objaśnia, kto jest bohaterem tekstu, jak on jest przedstawiony w utworze, jakie zdarzenia jemu się trafiły, miejsce i czas akcji, jak one są powiązane między sobą;</p>
<p>Bohater (postaci) utworu.</p> <p>Główne i drugoplanowe postaci w utworze, stosunki między nimi. Motywy zachowań postaci. Samodzielne wyznaczenie typu postaci (pozytywny, negatywny), własny stosunek do bohaterów utworu, ugruntowanie swoich myśli.</p>	<p>Uczeń:</p> <p>samodzielnie wyznacza główne i drugoplanowe postaci w utworze; ustala typy postaci (pozytywny, negatywny); objaśnia, czyny bohaterów i ich motywy; wypowiada swój stosunek i autora do bohaterów utworu;</p>
<p>Autor utworu.</p> <p>Uświadomienie wzajemnych związków pisarz – tematyka, pisarz-gatunek, pisarz-utalentowany człowiek; biografie i autobiografie pisarzy dla młodszych uczniów.</p>	<p>Uczeń:</p> <p>nazywa tematykę utworów, gatunki literackie występujące w twórczości pisarzy, z którymi często spotykali się podczas poznawania ich twórczości; układa krótkie ustne opowiadania o życiu pisarzy, mówi o wydarzeniach z ich życia, które łatwo zapamiętał; objaśnia, z jakich źródeł można uzyskać biograficzne dane o pisarzach;</p>
<p>Wymowa literackiego utworu.</p> <p>Uświadomienie odbioru środków artystycznego wyrazu odpowiednio do ich funkcji w utworze. Obserwowanie doboru słów przez autora w utworach, podczas dialogów, opisów przyrody, zewnętrznych cech postaci, miejsca akcji; podczas charakterystyki bohaterów.</p>	<p>Uczeń:</p> <p>objaśnia, jak jaskrawe, trafne słowa, wyrażenia, wypowiedzi pomagają głębiej, lepiej wyobrazić obrazy przyrody, miejsca akcji, zewnętrzne cechy postaci, ich charakterystyki, czyny, stosunki z innymi bohaterami;</p>
<p>Gatunek literacki.</p> <p>Udoskonalenie umiejętności samodzielnego</p>	<p>Uczeń:</p> <p>samodzielnie rozróżnia, wyznacza,</p>

wyznaczania gatunkowych cech utworu, które poznali w 2- 4 klasach, ugruntowanie i utrwalenie wiadomości.	<i>ugruntowuje</i> elementarne gatunkowe cechy literackich utworów, które były opracowane w procesie nauczania w klasach 2- 4; <i>podaje</i> przykłady;
Gatunkowe osobliwości utworów	
<p>Ludowe socjalno-obyczajowe bajki. Odzwierciedlenie ludowego obyczaju, miejsce wydarzeń w bajce, osobliwości językowe tych bajek. Bohaterowie, ich charaktery, czyny, motywy postępowania. Przeciwwstawienie postaci.</p> <p>Odmienność socjalno-obyczajowych bajek od bajek o zwierzętach i bajek heroiczno-fantastycznych (czarodziejskich)</p> <p>Związek literackiej bajki z folklorystyczną. Pisarze – autorzy bajek.</p>	<p>Uczeń: praktycznie <i>rozdziela</i> socjalno-obyczajową bajkę; <i>nazywa</i> miejsce wydarzeń w bajkach, bohaterów; <i>objasnia</i> ich czyny, motywy zachowania; odmienność socjalno-obyczajowych bajek od bajek o zwierzętach i bajek heroiczno-fantastycznych (na konkretnych przykładach); <i>rozpoznaje</i> ludową i literacką bajkę; <i>objasnia</i> cechy wspólne i różniące te bajki; prawidłowo <i>nazywa</i> nazwiska znanych pisarzy – autorów bajek i ich utwory;</p>
<p>Legenda jako utwór – opowiadanie o jakimś wydarzeniu, faktach, ludziach, osnute baśnią i fantastyką. Bohaterowie legend, ich rysy osobowości. Odmienność legendy od bajki.</p>	<p>Uczeń: <i>rozdziela</i> legendy; <i>objasnia</i> ich odmienność od bajki; <i>nazywa</i> bohaterów legend, ich rysy osobowości;</p>
<p>Rozszerzenie i systematyzacja wiadomości i umiejętności uczniów o gatunkowych osobliwościach wierszy, ich tematyce. Emocjonalna tonalność wiersza, dynamika uczuć poety w lirycznym wierszu.</p>	<p>Uczeń: <i>nazywa</i> cechy wiersza jako gatunku literackiego; <i>wylicza</i> tematykę opracowanych wierszy; <i>wyróżnia</i> wiersze według ich emocjonalnego tonu; <i>objasnia</i>, jak zmieniają się uczucia poety w lirycznym wierszu (na konkretnych przykładach);</p>
<p>Udoskonalenie umiejętności uczniów orientowania się w strukturze opowiadania, powieści. Stosunek pisarza do przedstawionych wydarzeń, do bohaterów utworu. Typy postaci: pozytywny, negatywny; motywy ich postępowania.</p>	<p>Uczeń: <i>odróżnia</i> opowiadanie od powieści; samodzielnie <i>wyznacza</i> w opowiadaniu i w powieści typ postaci: pozytywny lub negatywny, według ich charakterów, zachowania, własnego stosunku do nich oraz stosunku autora; <i>utrwała</i> swoją medytację;</p>
<p>Historyczne opowiadania dla dzieci.</p> <p>Podstawowa tematyka dziecięcych opowiadań, powieści.</p>	<p>Uczeń: <i>rozdziela</i> historyczne opowiadania dla dzieci; <i>objasnia</i>, że w takich utworach jest mowa o wydarzeniach (ludziach), które odbywały się (żyli) bardzo dawno temu; <i>nazywa</i> podstawową tematykę opowiadań, powieści, które były opracowane w procesie nauczania;</p>
<p>Utwory humorystyczne dla dzieci. Humor, jak dobroduszny, nieobrażający śmiech, jego wychowawczy wpływ na człowieka. Autorski wybór słów dla charakterystyki bohaterów, stworzenie komicznych sytuacji itp..</p>	<p>Uczeń: <i>zauważa i wyszczególnia</i> podebrane słowa przez autora w celu trafnej charakterystyki bohatera, stworzenia komicznych sytuacji, w humorystycznych utworach; <i>uświadamia</i>, że humor nie obraża człowieka, a poczucie humoru jest pozytywną cechą osobowości;</p>
Znaczeniowa i strukturalna analiza utworów	

Według Państwowego Standardu, głównym celem na lekcjach czytania jest osiągnięcie pełnowartościowego odbioru, przez młodszych uczniów, tekstu, łącznie z jego gatunkową i strukturalną specyfiką.

W związku z tym, w czytaniu literackiego tekstu, podstawowym celem znaczeniowej i strukturalnej analizy jest odbieranie artystycznego, słownego obrazu utworu w naukowo-artystycznych, naukowo – popularnych tekstach, przede wszystkim rozumienie znaczeniowych związków, istotnych cech, pojęć, wniosków. Te cele są rozwiązywane na podstawie wzajemnego związku: gatunku utworu, jego wielkości, trudności tekstu.

Znaczeniowa i strukturalna analiza jest podstawą osiągnięcia przez uczniów pełnego zrozumienia tekstu.

W czwartej klasie, na podstawie nowej treści literackiego materiału są udoskonalane podstawowe umiejętności znaczeniowej analizy przeczytanego utworu: wyjaśnianie znaczenia słów i wyrażeń w tekście; znajdowanie i objaśnianie cech pewnych wydarzeń, zjawisk, postaci w celu ich charakterystyki i przygotowania do wyraźnego czytania; czytanie z podziałem na role; wyjaśnianie roli pejzażu, środowiska dla zrozumienia artystycznych obrazów.

Biorąc pod uwagę znaczeniowe i gatunkowe możliwości przeczytanych utworów, urzeczywistnia się praca dotycząca formowania u uczniów całego widma ogólnonaukowych umiejętności i nawyków: formowanie pytań do tekstów, inicjowanie dialogów, wydzielanie głównej myśli, udowadnianie, ustalanie przyczynowo- skutkowych związków, uogólnianie itp.

Szczególne uwagi powinny być przydzielone na doskonaleniu umiejętności realizacji strukturalnej analizy tekstu. Oddzielnie, obserwacji budowy tekstu, wydzielaniu w utworach różnych gatunków ich strukturalnych elementów; układaniu planu opowiadania, bajki, artykułu. Wykorzystanie planu dla przygotowania opowiadań, streszczeń.

W wzajemnym związku znaczeniowej i strukturalnej analizy przeczytanego tekstu odbywa się wniknięcie świadomości uczniów w jego znaczenie. Proces rozumienia tekstu zamyka dialogiczne wzajemne powiązanie czytającego z tekstem, wynika z tego samodzielna budowa pytań przez ucznia, według przeczytanej treści.

Uczeń:

rozumie tekst, świadomie i w pełni **odtworza** treść przeczytanego tekstu, **wyznacza** podstawowe znaczenie utworu i opowiadania;

umie wyszukać i objaśnić podstawowe cechy pewnych zdarzeń, zjawisk; charakteryzować występujące postaci, ustalać znaczeniowe związki między częściami tekstu;

umie korzystać z ogólnonaukowych umiejętności: formowania pytań do tekstów, inicjowania dialogów, analizowania, porównywania tekstów różnych gatunków literackich, porównywania postaci, wydzielania głównych i charakterystycznych postaci, udowadniania, ustalania przyczynowo- skutkowych związków, uogólniania (przy pomocy nauczyciela); **umie** układać plan opowiadania, bajki, artykułu; **wykorzystuje** go do różnych rodzajów wypowiedzi;

Środki artystycznego wyrazu, emocjonalno-oceniający stosunek do treści utworu

<p>Wszystkie rodzaje prac nad tekstem, które były rekomendowane dla trzeciej klasy, zachowują swoje znaczenie i w klasie czwartej. Należy podkreślić dominującą rolę tych rodzajów literackiej analizy tekstów, która formuje u dzieci uwagę skierowaną na środki tworzenia artystycznych obrazów, wśród których jednym z najważniejszych jest artystyczna wyrazistość językowa, wyjaśnianie roli epitetów, porównań, metafor, powtórzeń, w ustnej ludowej twórczości, jak i w twórczości poetów i prozaików. Obrazowość, jak wiadomo, zależy nie tylko odleksycznego znaczenia słowa, ale także od jego wzajemnego związku z innymi słowami, od celu, w jakim wykorzystuje ją autor. Te osobliwości stwarzają warianty artystycznego opisu, podstawę dla zestawiania różnych sposobów artystycznego obrazu. Jednak z powodu wyjaśniania roli środków artystycznej wyrazistości, analiza tekstu nie powinna przekształcać się w „objaśniające” czytanie. Formowanie u uczniów emocjonalno-oceniającego stosunku do przeczytanego tekstu, przewiduje włączenie ćwiczeń na ocenianie bohaterów utworu, drogą formułowania własnych oceniających sądów (moralnych, estetycznych), wyjawienie pozycji autora do przedstawionej treści utworu.</p>	<p>Uczeń:</p> <p><i>umie</i> znajdować w tekście środki artystycznego wyrazu (epitet, metaforę – bez używania terminów), porównania; <i>wyjaśnia</i>, przy pomocy nauczyciela, ich rolę w tekście, w tworzeniu artystycznych obrazów, opisów; <i>wykorzystuje</i> artystyczne środki wyrazu we własnych wypowiedziach (w opisach, opowiadaniach, pracach twórczych), <i>rozumie</i> ich rolę w tekście;</p> <p><i>umie</i> wypowiadać emocjonalno-oceniające sądy (moralno-etycznego i estetycznego charakteru), ugruntować swoje wypowiedzi; <i>wyjawia</i> pozycję autora do przedstawionej treści utworu;</p>
<p>Rozwój działalności twórczej uczniów w oparciu o przeczytany tekst.</p>	
<p>Zakres literackiego czytania i jego metodyczne opracowanie stwarzają warunki, dla samodzielnego wypowiedziania się dzieci poprzez twórczą działalność, na podstawie przeczytanego tekstu. W czwartej klasie, jak i w poprzednich klasach, rekomenduje się w tym celu: słowne malowanie i ilustrowanie przeczytanego tekstu, twórcze streszczenie, czytanie z podziałem na role, inscenizację, uzupełnianie wierszowanych i prozatorskich utworów, zmiany tekstów; układanie przy pomocy nauczyciela bajek, małych prac twórczych-miniatur, wierszy, zagadek itp. W organizacji tej działalności wykorzystuje się wpływ różnych rodzajów sztuki: poetyckiego słowa, malarstwa, muzyki.</p>	<p>Uczeń:</p> <p><i>umie</i> samodzielnie lub przy pomocy nauczyciela wykonywać twórcze prace, na podstawie przeczytanego tekstu (uzupełnianie, pewne zmiany tekstu);</p> <p><i>zna i umie</i> układać bajki, zagadki, rymowanki;</p> <p><i>bierze udział</i> w inscenizacjach przeczytanych utworów;</p>
<p>Praca z dziecięcą książką. Czytanie lektury domowej.</p>	
<p>Doskonalenie umiejętności samodzielnego zapoznania się z nową książką, wyznaczanie jej orientacyjnej treści, w oparciu na wszystkie składowe pozatekstowej informacji, opanowanej podczas nauki w początkowej szkole.</p>	<p>Uczeń:</p> <p>po obejrzeniu nieznajomej książki (okładka, strona tytułowa, przedmowa, ilustracje, spis treści) <i>orientuje się</i> w treści danej książki, domyśla się, o czym jest mowa w niej, do jakiego gatunku możemy ją zaliczyć;</p>

Udoskonalenie umiejętności rozróżniania rodzajów informacji (naukowa, artystyczna), opierając się na zewnętrzne wskaźniki książki i jej informacyjno-ilustrowany aparat.

Udoskonalenie umiejętności samodzielnego układania krótkich adnotacji dotyczącej przeczytanej książki (ustnie).

Formowanie u uczniów umiejętności samodzielnego lub przy pomocy nauczyciela czytania z uświadomieniem faktycznej treści, podstawowego znaczenia większych utworów (powieści, baśni, biograficznych utworów itp.); wyznaczanie przewodniej myśli utworu, linię fabuły, rozumienie całkowitego znaczenia treści utworu i oddzielnych jego części, objaśnianie, jak one są ze sobą powiązane, wyznaczanie głównych i drugoplanowych postaci, grupowanie ich według stosunku do nich pisarza i własnego stosunku do nich.

Formowanie umiejętności samodzielnego orientowania się w zbiorach utworów; w antologiach dla czytania lektur domowych; wyznaczania na podstawie treści (spisu) utworów, przedmowy, które rozdziały mieszczą się w książce, według jakiej zasady jest systematyzowany literacki materiał, np. tematyczna, rodzajowa itp.; szybkiego wyszukiwania potrzebnego utworu.

Formowanie umiejętności opowiadania treści przeczytanego utworu w sposób krótki, ciekawy, powolnie wypowiadania się na temat „Dlaczego podoba mi się ten utwór?”

Udoskonalenie umiejętności samodzielnego lub na polecenie nauczyciela wyszukiwania potrzebnej informacji, wykorzystywania różnych źródeł drukowanych książek (naukowo-popularne książki z różnych dziedzin wiedzy, słowniki, encyklopedie, periodyczne wydania dla dzieci).

Udoskonalenie umiejętności samodzielnego orientowania się w świecie dziecięcych książek, wybierania potrzebnej książki, korzystając z usług biblioteki, bibliograficznych wskazówek, rekomendacyjnych spisów, książkowych wystaw.

Udoskonalenie umiejętności podtrzymywania grupowej dyskusji na temat przeczytanego utworu:

rozróżnia treść naukowo-popularną i literackiej dziecięcej książki; w swych wypowiedziach **opiera się** na zewnętrzne jej cechy i informacyjny ilustrowany aparat;

samodzielnie **układa** krótką adnotację dotyczącą przeczytanej książki (ustnie).

czyta i uświadamia treść większych utworów (powieści, baśni, biograficzne utwory);

wyznacza myśl przewodnią utworu;
rozumie całościowo treść utworu i oddzielnych jego części;

objaśnia, jak są między sobą powiązane;

wyznacza główne i drugoplanowe postaci;

grupuje je na podstawie stosunku autora do danych postaci i jednocześnie własnego stosunku do nich;

samodzielnie **orientuje się** w zbiorach utworów, w antologiach dla czytania lektur domowych;
wyznacza przy pomocy treści (spisu) utworów, przedmowy, które rozdziały mieszczą się w książce, według jakiej zasady jest systematyzowany literacki materiał, np. tematyczny, rodzajowy itp.; szybko **znajduje** potrzebną książkę;

wyjawia umiejętności opowiadania treści przeczytanego utworu w sposób krótki, ciekawy, powolnego wypowiadania się na temat „Dlaczego podoba mi się ten utwór?”;

znajduje potrzebną informację, wykorzystując różne źródła drukowanych książek (naukowo-popularne książki z różnych dziedzin wiedzy, słowniki, encyklopedie, periodyczne wydania dla dzieci);

samodzielnie **wybiera** dziecięce książki na polecenie nauczyciela, a także z własnej inicjatywy, korzystając z usług biblioteki, bibliograficznych wskazówek, rekomendacyjnych spisów, książkowych wystaw;

bierze udział w grupowym omówieniu treści przeczytanego utworu;

<p>spokojne odnoszenie się do różnych wypowiedzi i medytacji kolegów z klasy, dopełnianie i akceptowanie myśli kolegów, bronienie własnej pozycji na podstawie przemyślanych argumentów, dowodów; dotrzymanie się norm kultury rozmowy.</p>	<p>uważnie slucha i rozumie pytania nauczyciela, myśli, rozważania kolegów z klasy; uzupełnia ich wypowiedzi na podstawie przemyślanych argumentów; broni własnej pozycji, dotrzymuje się kultury rozmowy podczas dyskusji.</p>
---	---

Мовно-літературна галузь

Освітній компонент:

Мови корінних народів та національних меншин України у закладах загальної середньої освіти з навчанням мовами корінних народів, національних меншин

Навчальна програма з польської мови (складник типової освітньої програми) для 3-4 класів закладів загальної середньої освіти з навчанням польською мовою

KLASA III

Klasa trzecia jest szczególną pod względem treści i organizacji procesu nauczania na lekcjach języka polskiego. Właśnie w tej klasie uczniowie zaczynają pisać w zeszytach w szeroką linię, nabywają umiejętności szybszego pisma, co jest konieczne dla wykonania większej ilości ćwiczeń pisemnych. Udoskonalają umiejętności komunikowania się i pogłębiają wiedzę z zakresu kształcenia językowego. Rozszerza się znacznie zakres tematyki nauczania.

1. Kształcenie umiejętności komunikowania się

Ilość godzin	Treść materiału nauczania	Państwowe wymagania dotyczące poziomu ogólnokształcącego przygotowania ucznia
W ciągu roku	1. Słuchanie i rozumienie ustnej wypowiedzi. Słuchowe odbieranie mówionego słowa, wyrażenia, zdania o niezłożonej strukturze. Doskonalenie umiejętności, po 1-2 razowym wysłuchaniu ustnej wypowiedzi (w toku mówienia), wydzielenia rzeczowników, przymiotników, czasowników, słów nie należących do języka polskiego przy pomocy nauczyciela lub samodzielnie, grupując usłyszane wyrazy według znanych cech.	Uczeń(uczennica): – ślucha i rozumie po jednokrotnym przeczytaniu (artystyczny i naukowo-popularny tekst) – czas czytania 2-3 minuty; – zaznacza koniec i początek ustnej wypowiedzi (tekstu); – rozpoznaje i wydziela w zwięzłej ustnej wypowiedzi słowa-nazwy rzeczy (rzeczowniki), cech (przymiotniki), czynności (czasowniki), - wyszukuje w materiale nauczania języka polskiego (tekstach) słowa należące do innych języków i koryguje tekst;
	Słuchowe odbieranie tekstu; rozróżnianie bajki, opowiadania, wiersza i typów wypowiedzi (opowiadania – narracji, opisu, medytacji.) na podstawie charakterystycznych cech dotyczących treści i formy wypowiedzi. Uświadomienie elementów treści wypowiedzi(bohaterowie, akcja u czas wydarzeń, temat i cel wypowiedzi). Zapamiętanie chronologii wydarzeń. Wypowiadanie własnego zdania na	– słuchowo rozpoznaje i nazywa gatunki utworów (bajki, opowiadania, wiersze), rozróżnia typy wypowiedzi – opowiadanie, opis, medytację; – dokładnie opowiada treść wysłuchanego tekstu, dotrzymując się chronologicznego porządku wydarzeń, wypowiada swój stosunek do bohaterów i ich czynów, wyznacza temat i cel usłyszanego fragmentu utworu; – opowiada "swoimi słowami" treść usłyszanego tekstu;

Ilość godzin	Treść materiału nauczania	Państwowe wymagania dotyczące poziomu ogólnokształcącego przygotowania ucznia
	<p>temat treści wysłuchanego tekstu, bohaterów i zdarzeń. Dokładne odtworzenie treści wysłuchanego tekstu swoimi słowami.</p> <p>Słuchanie, odbieranie i rozumienie instrukcji i nawyków dotyczących materiału nauczania przekazywanych przez nauczyciela. Słuchanie dziecięcych audycji radiowych lub telewizyjnych.</p> <p>Słuchanie nagrań baśni, utworów poetyckich oraz innych tekstów literackich.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – rozumie i adekwatnie wykonuje polecenia i instrukcje nauczyciela, dotyczące materiału nauczania; – streszcza fragment dziecięcej audycji radiowej lub telewizyjnej, uzasadnia swoje zdanie; – słucha ze zrozumieniem i w skupieniu odpowiednich do wieku wierszy, opowiadań i innych utworów literackich (czytanych przez nauczyciela, słuchanych z płyty CD).
W ciągu roku	<p>2. Mówienie. Zasady wymowy wyrazów akcentowanych, krótkich nieakcentowanych, wyrazów ze spółgłoskami dźwięcznymi i bezdźwięcznymi. Regulacja oddechu, siły głosu i szybkości mówienia.</p> <p>Dbanie o kulturę mówienia. Mówienie zwarte, wyraziste, logiczne, na temat. Doskonalenie właściwej artykulacji i akcentowania.</p> <p>Dorzeczne używanie wyrazów i zwrotów grzecznościowych.</p> <p>Recytowanie na pamięć wierszy i fragmentów prozy. Wzbogacenie własnego zapasu leksykalnego wyrazami – nazwami rzeczy, cech, czynności, ilości, synonimami, antonimami, wieloznacznymi słowami, zwrotami frazeologicznymi. Używanie poprawnych form wołacza. Aktywny udział w mowie dialogicznej. Odgrywanie różnych scenek rodzajowych na podstawie treści usłyszanego lub przeczytanego utworu. Układanie dialogu na podstawie ilustracji, opisanej sytuacji; przy pomocy zebranego materiału dydaktycznego lub bez niego.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – zna i przestrzega zasady wymowy wyrazów akcentowanych, krótkich nieakcentowanych, wyrazów ze spółgłoskami dźwięcznymi i bezdźwięcznymi; – świadomie reguluje oddech, siłę głosu i szybkość mówienia podczas ustnej wypowiedzi; – dba o etykę rozmowy, kulturę komunikowania się, używa słów grzecznościowych; – poprawnie zaczyna i kończy rozmowę używając zwrotów grzecznościowych; – akcentuje wyrazy, które mają większe znaczenie w wypowiedzi; – wyraźnie recytuje na pamięć wiersze i fragmenty prozy, wyuczone w ciągu roku szkolnego; – używa we własnym mówieniu wyrazy – różne części mowy; – dobiera do wyrazów synonimy, antonimy; – rozumie znaczenie wyrazów wieloznaczných; – zna i rozumie znaczenie często używanych frazeologizmów; – potrafi używać niezbędnych form wołacza; – umie nawiązywać kontakt z rówieśnikami oraz osobą dorosłą; – bierze udział w odtworzeniu i układaniu dialogu – zakres 4-5 wypowiedzi każdego rozmówcy bez wprowadzenia i zakończenia (jednym z uczestników dialogu może być nauczyciel);
	<p>Swobodne, dłuższe logiczne powiązane wypowiedzi na temat bieżących wydarzeń, czytanych tekstów i oglądanych ilustracji, filmów. Opowiadanie przebiegu wydarzeń, na podstawie planu lub bez, w utworze literackim, filmie widowisku teatralnym, w komiksie. Zdawanie sprawy z treści krótkiego tekstu po cichym przeczytaniu go.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – doskonali wypowiedź na temat bieżących wydarzeń, czytanych tekstów i oglądanych ilustracji, filmów; – opowiada na podstawie planu lub bez niego; – rozumie treść przeczytanego;

Ilość godzin	Treść materiału nauczania	Państwowe wymagania dotyczące poziomu ogólnokształcącego przygotowania ucznia
	<p>Formułowanie pytań i odpowiedzi na pytania; układanie ustnych zwięzłych wypowiedzi (opowiadanie, opis, medytację) samodzielnie lub przy pomocy materiału dydaktycznego przygotowanego przez nauczyciela. Układanie twórczych opowiadań – komponowanie początku i zakończenia na podstawie fragmentu utworu, ilustracji, stworzonej mownej sytuacji.</p> <p>Doskonalenie poprawnej gramatycznej wypowiedzi, relacjonowanie wydarzeń bieżącego życia jako przygotowanie do sprawozdania.</p> <p>Orientacja sytuacji mownej na słuchacza (odbiorcę), dostosowanie tematu i celu wypowiedzi (powiadomienie o czymś nowym, podzielenie się radością, zwrócenie się z prośbą, wyśłowienie współczucia, podtrzymanie w trudnej sytuacji).</p>	<ul style="list-style-type: none"> – umie sformułować pytania i odpowiedzi; wzoruje się na przykładzie nauczyciela (3-4 zdania), wprowadza swoje rozważania, uzupełnienia w celu pobudowania zwięzłej wypowiedzi; – układa swoje twórcze opowiadania, komponuje początek i zakończenie; – doskonali poprawność gramatyczną w swych wypowiedziach, relacjonuje wydarzenia bieżącego życia; – dostosowuje temat i cel swej wypowiedzi do sytuacji mownej słuchacza (rozmówcy);
	<p>3. Czytanie. Poprawne, płynne, wyraziste czytanie zwięzłych tekstów. Doskonalenie umiejętności błyskawicznego rozpoznawania często używanych wyrazów i wyrażeń.</p> <p>Rozpoznawanie w tekście różnorodnych zdań wypowiedzianych w różnym celu i zakończonych charakterystycznymi znakami, umieszczonymi odpowiednio do ich treści.</p> <p>Wdrażanie przy czytaniu do uwzględniania akcentu logicznego i intonacji odpowiadającej treści czytanego tekstu. Czytanie z odpowiednią intonacją zdań z jednorodnymi częściami zdania. Wydzielanie siłą głosu (logicznym akcentem) wyrazów w wypowiedzi, które są najważniejsze dla przekazania głównej myśli danej wypowiedzi.</p> <p>Wyraźne czytanie słów, które inaczej się pisze i wymawia, dokładne wymawianie dźwięcznych głosek, które tracą swą dźwięczność na końcu i w środku słowa.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – błyskawicznie rozpoznaje często używane wyrazy składające się od 3-5 liter i wyrażenia zawierające (od 2-3) krótkie słowa; – postępowo doskonali poprawne, płynne, wyraziste czytanie zwięzłych tekstów; – odróżnia cel wypowiedzi poszczególnych zdań i rodzaje ich, odpowiednio intonuje w procesie czytania; – wykorzystuje akcent logiczny w procesie czytania oddzielnych zdań i znanych tekstów; – z odpowiednią intonacją czyta zdania z jednorodnymi częściami zdania, siłą głosu wydziela wyrazy najważniejsze; – wyraźne czyta słowa, które inaczej się pisze i wymawia, dokładne wymawia dźwięczne głoski, które tracą swą dźwięczność na końcu i w środku słowa;
	<p>Czytanie tekstów o różnym naznaczeniu komunikatywnym: objaśnień instrukcji dotyczących ćwiczeń podczas opanowania materiału nauczania, pisanych listów, ogłoszeń, telegramów, zaproszeń, życzeń itp.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – czyta i rozumie teksty zawierające polecenia-instrukcje, listy, ogłoszenia, telegramy, zaproszenia, życzenia itp.

Ilość godzin	Treść materiału nauczania	Państwowe wymagania dotyczące poziomu ogólnokształcącego przygotowania ucznia
	<p>Zwracanie uwagi na odmienny sposób czytania dialogu, znajdowanie słów autora i osób biorących w nim udział.</p> <p>Wyraźne czytanie programowych tekstów z podręcznika, czytanie i zapamiętywanie reguł i wykorzystywanie ich w ustnych i pisemnych wypowiedziach.</p> <p>Czytanie głośne i ciche ze szczególnym zwróceniem uwagi na zrozumienie treści.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - bierze udział w czytaniu dialogów, orientuje się w graficznym zapisie słów wypowiedzianych przez autora (narratora) i postaci; - wyraźnie czyta programowe teksty z podręcznika, rozumie i zapamiętuje reguły i instrukcje do zadań i ćwiczeń, wykonuje je; - czyta głośno, w tempie 65–75 słów na minutę, cicho – 90-110 słów na minutę, odpowiada na pytania dotyczące treści przeczytanego tekstu, -bierze udział w omówieniu treści tekstu.
W ciągu roku	<p>4. Pisanie.</p> <p>Udoskonalenie treści i formy pisemnych wypowiedzi: dotrzymywania się wyznaczonego tematu treści, składowych części wypowiedzi, logicznej kolejności myśli, prawidłowej konstrukcji zdania, właściwej pisowni ortograficznej i gramatycznej.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - znajduje i poprawia we własnym tekście pomyłki (ortograficzne, gramatyczne, stylistyczne) opierając się na wzorcu podanym przez nauczyciela;
	<p>Zbiorowe i indywidualne układanie i zapisywanie krótkich opowiadań, streszczeń według ułożonego grupowego planu, przy pomocy podanych kluczowych słów i wyrażeń, dotrzymywanie się trójczęściowej struktury wypowiedzi.</p> <p>Redagowanie kilkudzaniowej wypowiedzi na temat przeczytanego utworu, epizodu z obejrzanego filmu, wydarzenia w klasie, rodzinie, w życiu.</p> <p>Wspólne redagowanie i zapisywanie opisu przedmiotu i osoby, notatki dotyczącej wyjaśnienia pewnego faktu, zaproszenia, zawiadomienia, ogłoszenia, listu.</p> <p>Praca z deformowanym tekstem: uporządkowanie akapitów tekstu, prawidłowe poprawienie pod względem gramatycznym i stylistycznym oddzielnych zdań, dobranie odpowiedniego tytułu.</p> <p>Omówienie prac pisemnych w parach lub w niewielkich grupach.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - układa i zapisuje krótkie opowiadanie, streszczenie według ułożonego grupowego planu (objętość pracy pisemnej na poziomie początkowym wynosi od 40-50 słów); - redaguje pisemną kilkudzaniową wypowiedź (blisko 60 słów) na podstawie wrażeń po przeczytaniu utworu, obejrzanym epizodzie z filmu, na podstawie wydarzeń w klasie, w rodzinie, w życiu; - układa i zapisuje notatki, zaproszenia, zawiadomienia, ogłoszenia, listy; - samodzielnie uporządkowuje zdeformowany tekst, przestawia kolejność zdań na zasadzie logiki ogólnej treści, usuwa wyrazy, które nie odpowiadają treści tekstu, dobiera tytuł, dopisuje własne zakończenie; - zauważa w pracy kolegi pozytywne strony, daje porady co do udoskonalenia pracy opierając się na wzorcu podanym przez nauczyciela;
	Spisywanie pisanych i drukowanych tekstów z podręcznika.	<ul style="list-style-type: none"> - spisuje tekst z podręcznika, z przedmiotowego zeszytu (40-60 słów) dotrzymując się zasad prawidłowej pisowni gramatycznej i ortograficznej oraz kaligrafii, sprawdza według wzoru prawidłowość napisania pracy, poprawia dopuszczone błędy; - pisze pod dyktando tekst (50-60 słów), składający się z wyrazów, które piszą się według fonetycznych reguł, opanowanych w procesie nauczania, a także słów, których pisownię należało zapamiętać; - prowadzi słowniczek ortograficzny;

Ilość godzin	Treść materiału nauczania	Państwowe wymagania dotyczące poziomu ogólnokształcącego przygotowania ucznia
	<p>Pisanie dyktandów (wyrazy, zdania, teksty). Kontrolne dyktanda.</p> <p>Słowniczkii ortograficzne zaprowadzone przez ucznia . Rozwój umiejętności szybkiego pisma.</p> <p>Utrwalenie pisma dużych i małych liter, znaków interpunkcyjnych. Doskonalenie pisania liter.</p> <p>Dotrzymywanie się zasad prawidłowego rozmieszczenia pisemnych prac na stronie przedmiotowego zeszytu.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – bez odrywania ręki łączy składowe elementy liter, pisze za jednym pociągnięciem ręki we wzrastającym tempie, samodzielnie kontroluje ruch ręki podczas pisma; – dotrzymuje się prawidłowej wysokości, szerokości, jednakowego pochylenia dużych i małych liter oraz znaków interpukcyjnych w zeszytach w szeroką linię; – dba o estetykę pisma i prawidłowe rozmieszczenie pisemnych prac na stronie przedmiotowego zeszytu;
	<p>Estetyka wykonania prac pisemnych.</p> <p>Pismo na tablicy.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – estetycznie, z prawidłowym rozmieszczeniem, wykonuje pisemną pracę w przedmiotowym zeszytu w jedną linię, zapisuje słowa w słupki, podkreśla wyrazy umowną linią (części mowy), umownym znakiem zaznacza morfemy, buduje wykresy zdań; – dotrzymuje się zasad poprawnego pisma na tablicy, pisze litery w odpowiednich proporcjach.

2. Kształcenie językowe

Ilość godzin	Treść materiału nauczania	Państwowe wymagania dotyczące poziomu ogólnokształcącego przygotowania ucznia
8 (i w ciągu roku)	<p>1. Tekst.</p> <p>Rozszerzenie wiadomości o tekście i jego budowie.</p> <p>Powiązanie treści między głównymi częściami tekstu.</p> <p>Rozpoznawanie, na podstawie charakterystycznych cech, tekstów artystycznych, naukowo--popularnych i urzędowych.</p> <p>Temat i cel wypowiedzi w tekstach różnych typów – opis, opowiadanie, medytacja.</p> <p>Tytuł tekstu.</p>	<p>Uczeń (uczennica):</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyznacza w tekście jego główne części: wstęp, rozwinięcie i zakończenie; – odredagowuje zdeformowany tekst przedstawiając kolejność jego głównych części; – rozpoznaje, na podstawie charakterystycznych cech, teksty artystyczne, naukowo-popularne i urzędowe; – wyznacza temat (o czym jest mowa w tekście), cel (czego uczy i po co jest napisany) w tekstach różnych typów; – dobiera tytuł odpowiednio do tematu tekstu;
	<p>Plan tekstu. Podział tekstu na logicznie zakończone części, według planu i bez niego.</p> <p>Układanie planu przeczytanego tekstu.</p> <p>Akapit. Rola akapitów w tekście.</p> <p>Konieczność używania akapitów podczas pisania twórczych opowiadań, streszczeń.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – bierze udział (pod kierunkiem nauczyciela) w grupowym układaniu planu przeczytanego tekstu; – rozpoznaje i wyznacza akapity w tekście; – dotrzymuje się akapitów podczas spisywania tekstu, w pisaniu twórczych prac, w streszczeniach, objaśnia związek akapitów z planem tekstu;

Ilość godzin	Treść materiału nauczania	Państwowe wymagania dotyczące poziomu ogólnokształcącego przygotowania ucznia
	<p>Sposoby łączenia treści zdań w tekście (słowa: <i>on, ona, ono, ten, ta, to, te, tamten</i>), leksyczne powtórzenia, wyrazy bliskoznaczne), wykorzystanie ich w wypowiedziach.</p> <p>Układanie opisów artystycznych i naukowo-popularnych (bez używania terminów), według podanych wzorców, biorąc pod uwagę sytuację wypowiedzianą się.</p> <p>Budowa tekstu zawierającego medytację.</p> <p>Układanie tekstów-instrukcji.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – łączy dwa sąsiednie zdania w tekście za pomocą słów: <i>on, ona, ono, ten, ta, to, te, tamten</i> i inne, wykorzystuje zastosowanie synonimów dla połączenia zdań w tekście; – układa artystyczne i naukowo-popularne opisy, według podanych wzorców; – tworzy tekst zawierający medytację według wskazanego wzorca z podanym początkiem; – układa tekst-instrukcję dotyczącą wykonania oddzielnych przedmiotów, przeprowadzenia inscenizacji itp.
<p>8 (w ciągu roku)</p>	<p>2. Zdanie, połączenie wyrazowe.</p> <p>Utrwalenie i uogólnienie wiadomości o zdaniu w 1-2 klasach. Różne rodzaje zdań ze względu na cel wypowiedzi i intonację (oznajmujące, pytające, rozkazujące wykrzyknikowe). Intonacja zdań podczas głośnego czytania, zwięzłych wypowiedzi i ustnych dialogów.</p> <p>Wykorzystanie różnych typów zdań w wypowiedziach utworzonych na podstawie materiału nauczania. Znaki stawiane na końcu zdań. Rozpoznawanie zdań przy pomocy znaków stawianych na końcu wypowiedzi.</p> <p>Oddzielanie poszczególnych zdań w wymowie ustnej przy pomocy pauzy, na piśmie znakami interpunkcyjnymi. Wykorzystanie w roli zwrotów wołacza (bez terminu) np.: kolego, Basiu, Marcinie. Główne części zdania: podmiot i orzeczenie. Związek słów w zdaniu. Różne sposoby wyrażania podmiotu i orzeczenia (tylko praktycznie).</p>	<ul style="list-style-type: none"> – słuchowo i na piśmie rozdziela zdania oznajmujące, pytające, rozkazujące i wykrzyknikowe; – prawidłowo intonuje zdania zróżnicowane pod względem celu wypowiedzi, wyrażające ekspresję (uczucia); – układa i zapisuje różne zdania pod względem celu wypowiedzi i wyrażania uczuć; – prawidłowo stawia znaki na końcu zdań zróżnicowanych pod względem celu wypowiedzi; – oddziela poszczególne zdania w wymowie ustnej przy pomocy pauzy, na piśmie znakami interpunkcyjnymi. – wykorzystuje w roli zwrotów wołacza (bez terminu); – zna i wyznacza w zdaniu główne części zdania: podmiot i orzeczenie oraz drugorzędne (bez terminów);
	<p>Ustalenie zmysłowych i gramatycznych związków między wyrazami w zdaniu.</p> <p>Budowanie zdań według wzorca i schematu. Rozwijanie zdań za pomocą pytań.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – ustala (pod ukierunkowaniem nauczyciela) zmysłowe i gramatyczne związki między wyrazami w prostym nietrudnym zdaniu, w którym podmiotem jest rzeczownik, orzeczeniem – czasownik, przy pomocy pytań od głównego słowa do zależnego (praktycznie, bez terminów); – ma pojęcie o połączeniu wyrazowym; – umie wyróżnić wyrazy główny i zależny w połączeniu wyrazowym (bez terminów); – układa zdania i połączenia wyrazowe według wzoru i schematów; – rozdziela zdania i połączenia wyrazowe.

Ilość godzin	Treść materiału nauczania	Państwowe wymagania dotyczące poziomu ogólnokształcącego przygotowania ucznia
	<p>Pojęcie o połączeniu wyrazowym. Wyrazy główny i zależny (określany i określający) w połączeniu wyrazowym (bez terminów). Układanie połączeń wyrazowych i zdań według wzoru i schematów. Rozróżnianie zdań i połączeń wyrazowych.</p>	
<p>6 (w ciągu roku)</p>	<p>3. Wyraz. Znaczenie wyrazu. Znaczenie wyrazu (znaczenie rzeczywiste i przenośne, wypadki wieloznaczności, wyrazy – homonimy (bez używania terminów)). Synonimy i antonimy, dobór synonimów w celu wyszczególnienia wypowiedzanej myśli i uniknięcia powtórzeń tych samych słów. Rola synonimów w tekście.</p> <p>Zapoznanie z najprostrzymi zwrotami frazeologicznymi.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – wyszukuje w tekście słowa rzeczywiste i o przenośnym znaczeniu, wyrazy wieloznaczne, najczęściej używane homonimy – praktycznie w procesie nauczania (bez terminu); – dobiera synonimy i antonimy do powszechnie używanych słów, wykorzystuje je w wypowiedziach ustnych i pisemnych (w pracach twórczych); – objaśnia i używa we własnych wypowiedziach opracowane w podręczniku frazeologizmy i przysłowia;
	<p>Rozwój umiejętności spostrzegania w tekście nieznanymi słów i wyjaśnianie ich znaczenia.</p> <p>Dobór słów dla najbardziej dokładnego wyrażenia myśli w wypowiedzi ustnej i pisemnej.</p> <p>Kultura słowa mówionego; odróżnianie literackiej normy leksycznej od nienormatywnej leksyki (wulgaryzmy) na przykładach rozmowy uczniów.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – objaśnia znaczenie słów wcześniej opracowanych w procesie nauczania na lekcjach języka polskiego, korzysta ze słownika podczas tłumaczenia znaczenia słów; – dobiera słowa dla najbardziej dokładnego wyrażenia myśli w wypowiedzi ustnej i pisemnej; – odróżnia literacką normę leksyczną od nienormatywnej leksyki, wykrywa w tekstach, w mowie rówieśników, we własnej mowie nienormatywne słowa i zamienia je na normatywne – literackie.
<p>21 (w ciągu roku)</p>	<p>4. Budowa wyrazu. Temat i końcówka słowa. Rola końcówki w wyrazie, za pomocą której zmienia się forma słowa (na przykładach różnych części mowy). Zakończenie jako sposób łączenia słów w zdaniu. Wyznaczanie końcówki wyrazów poprzez zamianę słów przy pomocy pytań.</p> <p>Podział tematu słowa: <u>rdzeń</u>, <u>przedrostek</u>, <u>przyrostek</u>.</p> <p>Rdzeń. Wyrazy ze wspólnym rdzeniem. Analiza budowy wyrazu (schematyczne zaznaczanie na piśmie rdzenia, przedrostka, przyrostka). Wyrazy bliskoznaczne i pokrewne.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – wyróżnia w słowie temat i końcówkę, zaznacza na piśmie; – przy pomocy pytań zmienia słowa, zaznacza w nich temat i zmienną końcówkę; – znajduje i zaznacza końcówkę w podanych o różnej formie słowach, objaśnia rolę końcówki w wyrażeniach, w zdaniach; – dzieli temat wyrazu na rdzeń, przedrostek i przyrostek, zaznacza na piśmie; – znajduje i zaznacza rdzeń w wyrazach pokrewnych; – rozróżnia wyrazy bliskoznaczne i pokrewne, zaznacza w nich rdzeń, objaśnia na czym polega różnica;
	<p>Wymiana głosek w rdzeniu. Wymiana samogłosek w rdzeniach: o-ó, e-ó, a-ó, o-e, a-e, o-a, a-ę (np. <i>koza-kózka, siedem-siódmy, wrócić-wracać, zbiorę-zbierać, miasto- w mieście, tworzyć-stwarzać, gąska-gęś</i>).</p>	<ul style="list-style-type: none"> – dobiera wyrazy pokrewne i uzasadnia pisownię ortograficzną; – tworzy związki wyrazowe (przymiotnik z rzeczownikiem), uzasadnia pisownię ortograficzną wyrazów z “ó”, “ę”, “ą”;

Ilość godzin	Treść materiału nauczania	Państwowe wymagania dotyczące poziomu ogólnokształcącego przygotowania ucznia
	<p>Poprawna pisownia ortograficzna wyrazów z “ó” i “u”, “ą” i “ę”.</p> <p>Wymiana spółgłosek w rdzeniach <i>k-c-cz, g-dz-ż, t-c-ć, d-dz-dź, ch-sz, r-rz</i> (np. <i>ręka-ręce-ręczny, noga-na nodze-nożny, kręty-kręci-kręć, siadać-siedzi-siedź, mucha-muszka, para-parzysty</i>)</p> <p>Pisownia ortograficzna wyrazów z “ch”, “rz”.</p> <p>Wymowa i pisownia słów, w których w rdzeniu głoski tracą dźwięczność (ławka – “łałka”)</p> <p>Przedrostek. Słotwórcza rola przedrostka. Tworzenie słów z przedrostkami: na, przy, od, w, za, pod; układanie z nimi wyrażen i zdań. Odróżnianie pisowni przyrostka od jednakowo brzmiącego przyimka.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – łączy wyrazy w związki wyrazowe i tfumaczy wymianę spółgłosek w rdzeniu; – uzasadnia pisownię ortograficzną wyrazów z “ch” i “rz” na przykładach; korzysta ze słownika ortograficznego; – poprawnie wymawia słowa, w których w rdzeniu głoski tracą dźwięczność, podaje przykłady na uzasadnienie prawidłowej pisowni; – tworzy wyrazy z przedrostkami: na, przy, od, w, za, pod; oddziela przedrostki od rdzenia i zaznacza na piśmie, układa z nowo utworzonymi wyrażeniami zdania; – odróżnia pisownię przyrostka od jednakowo brzmiącego przyimka;
	<p>Pisownia przedrostków <i>–roz, –bez</i>; tworzenie z nimi wyrazów i układanie zdań z utworzonymi wyrazami.</p> <p>Wymowa i pisownia przedrostków <i>z-, s-, ś-</i> (np. <i>złamać, szesać, ścisk</i>).</p> <p>Zmianianie znaczenia słów przy pomocy przedrostków.</p> <p>Przyrostek. Tworzenie słów przy pomocy przyrostków. Wyrazy zdrobniałe i zgrubiałe.</p> <p>Pisownia przyrostków <i>ówk-ówn.</i> Pisownia wyrazów z zakończeniem <i>-arz</i> i <i>–erz</i>.</p> <p>Pisanie wyrazów według schematycznych modeli. Ćwiczenia w poprawnej analizie wyrazów.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – wymawia wyrazy z przedrostkami <i>–roz</i> i <i>–bez</i>, mimo utraty dźwięczności podczas wymowy wie, że należy pisać w nich literę “z”; – umie napisać wyrazy z przedrostkami <i>z-,s-,ś-</i> zgodnie z wymową; – analizuje przy pomocy nauczyciela budowę wyrazów z przedrostkami, zna zasadę przenoszenia tych wyrazów; – buduje słowa przy pomocy przyrostków, oddziela przyrostki od rdzenia, za pomocą przyrostków <i>–ek, –eczek, –nik</i>, tworzy wyrazy zdrobniałe; – zna pisownię ortograficzną przyrostków <i>–ówk, –ówn, –erz, –arz</i>; – tworzy wyrazy według podanych schematów, zaznacza w nich rdzeń, przedrostek i przyrostek; – analizuje nowo utworzone słowa pod względem zmiany znaczenia.
2	<p>5. Części mowy. Ogólne pojęcie. Ogólne pojęcie o częściach mowy (pytania, znaczenie, rola w zdaniu).</p>	<ul style="list-style-type: none"> – dzieli na grupy słowa, które odpowiadają na pytania różnych części mowy (wśród nich liczebnik i przysłówki bez używania terminu), które odróżniają się rodzajem i liczbą (rzeczownik, przymiotnik), które odmieniają się przez formy czasowe (czasownik);
	<p>Dobieranie wyrazów pokrewnych, które należą do różnych części mowy (praca–pracowity–pracować) i rozróżnianie ich na podstawie pytań, znaczenia, roli w zdaniu oraz związku z innymi wyrazami.</p> <p>Ćwiczenia na logiczne rodzajowe rozróżnianie wyrazów w liczbie</p>	<ul style="list-style-type: none"> – tworzy związki wyrazowe, w których występują słowa z różnych części mowy (np. poszli do szkoły, zielona trawa, tulipany i róże); – dobiera wyrazy pokrewne, które należą do różnych części mowy i tworzy z nich związki wyrazowe i zdania; – rozróżnia rodzaje wyrazów i ich liczbę w zakresie każdej części mowy.

Ilość godzin	Treść materiału nauczania	Państwowe wymagania dotyczące poziomu ogólnokształcącego przygotowania ucznia
	pojedynczej i mnogiej, w zakresie każdej części mowy.	
11	<p>Rzeczownik. Ogólne pojęcie o rzeczowniku (pytanie, znaczenie, związek z innymi wyrazami w zdaniu). Rzeczowniki osobowe (kto?) i nieosobowe (co?).</p> <p>Imiona własne i pospolite. Pisownia dużej litery w imionach własnych.</p> <p>Formowanie pojęcia nazwy na przykładach rzeczowników nazywających rzeczy.</p> <p>Dosłowne i przerośne znaczenie rzeczowników.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – odróżnia w tekście rzeczowniki, umie się o nie zapytać, wyznacza rodzaj i liczbę rzeczowników; – tworzy związki wyrazowe rzeczownika z innymi częściami mowy; – rozróżnia rzeczowniki osobowe i nieosobowe, umie się o nie zapytać; – dzieli rzeczowniki na imiona własne i pospolite, imiona własne pisze z dużej litery; – formuje pojęcie nazwy na przykładach rzeczowników, wyróżnia rzeczowniki abstrakcyjne (bez nazwy terminu), np. szczęście, honor oraz pochodzące od innej części mowy np. zieleń, czytanie, dobroć; – objaśnia dosłowne i przerośne znaczenie rzeczowników;
	<p>Rodzaje rzeczowników; męski, żeński, nijaki w liczbie pojedynczej i męskoosobowy, niemęskoosobowy w liczbie mnogiej.</p> <p>Wyznaczanie rodzajów podanych rzeczowników, tworzenie do nich liczby pojedynczej lub mnogiej.</p> <p>Odmiana rzeczowników według pytań (bez zapoznania z przypadkami).</p> <p>Synonimy i antonimy – ich rola w tekście.</p> <p>Dobieranie słów w zdaniach, wyrazów najbardziej odpowiednich do celu i typu wypowiedzi.</p> <p>Umiejętność zamiany powtarzających się rzeczowników w tekście.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – wyznacza rodzaj rzeczowników w liczbie pojedynczej i mnogiej (samodzielnie lub przy pomocy nauczyciela); tworzy do nich liczbę pojedynczą lub mnogą; – odmienia rzeczowniki różnych rodzajów według pytań; – do podanych rzeczowników dobiera (1-2) znane synonimy i antonimy; – bierze udział w doskonaleniu tekstów (kolegi i swoich) przy pomocy synonimów;
12	<p>Przymiotnik.</p> <p>Ogólne pojęcie o przymiotniku (pytanie, znaczenie, rola w zdaniu).</p> <p>Tworzenie związków wyrazowych (rzeczownik z przymiotnikiem) przy pomocy pytań postawionych od rzeczownika do przymiotnika.</p> <p>Używanie przymiotników w dosłownym i przerośnym znaczeniu.</p> <p>Przymiotnikowe synonimy i antonimy, zastosowanie ich w zwięzłych wypowiedziach.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – rozpoznaje w tekście przymiotnik, umie postawić do nich pytanie; – tworzy związki wyrazowe przymiotnika z rzeczownikiem i stosuje je w zdaniach; – objaśnia dosłowne i przerośne znaczenie przymiotnika; – określa rolę przymiotników w tekście, używa synonimów i antonimów w celu tworzenia zwięzłej wypowiedzi;
	Zastosowanie przymiotników w opisach, w zagadkach.	<ul style="list-style-type: none"> – gromadzi słownictwo (przymiotniki) dla opisywania rzeczy, postaci, zjawisk; układa proste zagadki używając przymiotników; – umiejętnie dobiera odpowiednie przymiotniki w celu dokładnego scharakteryzowania postaci, wydarzenia, zjawiska;

Ilość godzin	Treść materiału nauczania	Państwowe wymagania dotyczące poziomu ogólnokształcącego przygotowania ucznia
	<p>Dobieranie w wypowiedziach przymiotników, które w dokładny sposób charakteryzują postaci, wydarzenia, zjawiska.</p> <p>Uzależnienie rodzaju i liczby przymiotnika od rodzaju i liczby określanego rzeczownika.</p>	<p>– odmienia przymiotniki przez rodzaje i liczby, ustala zależność rodzaju i liczby od określanego przez przymiotnik rzeczownika;</p>
12	<p>Czasownik.</p> <p>Ogólne pojęcie czasownika (pytania i rola czasownika w zdaniu). Związek czasownika z rzeczownikiem w zdaniu.</p> <p>Synonimy i antonimy czasownikowe.</p> <p>Znaczenie czasowników dosłowne i przenośne.</p> <p>Odpowiednie dobieranie czasowników w celu dokładnego przedstawienia czynności i zjawisk w tekście. Doskonalenie tekstu poprzez zastosowanie czasownikowych synonimów.</p> <p>Czasy czasownika (czas przeszły, teraźniejszy i przyszły).</p>	<p>– ma ogólne pojęcie o czasowniku jako części mowy;</p> <p>– rozpoznaje czasownik w zdaniu, w tekście, umie postawić do niego pytanie;</p> <p>– objaśnia rolę związku czasownika z rzeczownikiem w zdaniu;</p> <p>– wyszukuje w tekście czasowniki o znaczeniu dosłownym i przenośnym, objaśnia ich znaczenie;</p> <p>– odpowiednio dobiera czasowniki w celu dokładnego przedstawienia czynności i zjawisk w tekście, doskonali tekst poprzez zastosowanie czasownikowych synonimów;</p> <p>– rozdźnia formy czasu czasownika, umie postawić pytania do czasowników użytych w różnych czasach;</p>
	<p>Rozpoznawanie form czasu czasowników w tekście (czasowniki dokonane i niedokonane).</p> <p>Pisownia cząstki “nie” z czasownikiem. Zastosowanie czasowników z przeczeniem “nie” w monologach i dialogach.</p>	<p>– zmienia czasowniki w formie dokonanej i niedokonanej, w swych wypowiedziach używa czasowniki w odpowiednich czasach;</p> <p>– zna pisownię cząstki “nie” z czasownikiem;</p> <p>– używa czasowników z przeczeniem “nie” w monologach i dialogach;</p>
6	<p>Przyimek.</p> <p>Rola przyimka w zdaniu, jego związek z rzeczownikiem. Rzeczowniki z przymiarkami w połączeniu z czasownikami, przymiotnikami. Ustalenie związku rzeczowników z przymiarkami z innymi częściami mowy w tekście. Układanie własnych połączeń wyrazowych, użycie ich w zdaniu. Przyimki <i>dokoła, między, mimo, obok, przeciw, według, wśród, zamiast</i>.</p> <p>Pisownia przyimków z rzeczownikami oraz przymiotnikami, przed którymi stoją.</p> <p>Przyimki jednakowo brzmiące z przedrostkami, ich wymowa i pisownia.</p>	<p>– ma pojęcie o przyimku, jego roli w zdaniu;</p> <p>– obserwuje związek przyimków z rzeczownikami;</p> <p>– ustala związek rzeczowników z przyimkami z innymi częściami mowy w tekście;</p> <p>– układa własne połączenia wyrazowe, używa je w zdaniu;</p> <p>– zna pisownię przyimków <i>dokoła, między, mimo, obok, przeciw, według, wśród, zamiast</i>;</p> <p>– potrafi napisać przyimki z rzeczownikami oraz przymiotnikami, przed którymi stoją oraz przyimki jednakowo brzmiące z przedrostkami;</p>
5	<p>6. Powtórzenie materiału nauczania opanowanego w ciągu roku szkolnego.</p>	<p>– wykorzystuje opanowany w ciągu roku szkolnego materiał nauczania w pracach kontrolnych i sprawdzających.</p>

3. Linia socjologiczno-kulturalna

Ilość godzin	Treść materiału nauczania	Państwowe wymagania dotyczące poziomu ogólnokształcącego przygotowania ucznia
W ciągu roku	<p>Kontynuacja poznanych wiadomości w klasie 2 dotyczących symboli narodowych Ukrainy i Polski.</p> <p>Rozszerzenie wiadomości związanych ze świętami narodowymi (krótki rys historyczny, inscenizacje, wiersze).</p> <p>Obrzędy ludowe i ich pochodzenie – zwiedzanie skansenu, oglądanie filmów, układanie historyjek obrazkowych.</p> <p>Święta Bożego Narodzenia i Wielkanoc jako główne przeżycie tradycji religijnej (kolędowanie, dzielenie się opłatkiem, życzenia noworoczne, święcenie palmy, obchodzenie Święta Zmartwychwstania Pańskiego).</p> <p>Poczta (list, przesyłka) – odwiedzenie poczty i szczegółowe poznanie działów obsługi.</p> <p>Pracownie – fryzjer, szewc, krawiec – usługi dla społeczeństwa.</p>	<p>Uczeń (uczennica):</p> <ul style="list-style-type: none"> – przypomina sobie wiadomości o symbolach narodowych Ukrainy i Polski; – bierze udział w inscenizacjach; – zwiedza skansen, objaśnia i opisuje ludowe przedmioty codziennego użytku; – zna ludowe pieśni obrzędowe, umie je dopasować do odpowiedniego święta ludowego; – układa historyjki obrazkowe, wypowiada się na temat obejrzanego filmu dokumentalnego ukazującego folklor obydwu narodów; – wymienia i opisuje symbole dotyczące świąt Bożego Narodzenia i Wielkanocy; – uczestniczy w świętach religijnych i zna ich tradycje; – bierze udział w kolędowaniu (umie kolędy), odwiedza świątynię (żłobek, grób Pana Jezusa), święci pokarmy w koszyczku; – wie, gdzie znajduje się poczta w jego miejscowości; umie nadać list polecony lub przesyłkę; zna działy poczty;
	<p>Pomoc medyczna – gabinet higienistki, dentysty; apteka.</p> <p>Dokładne omówienie zachowania się w transporcie, używanie form grzecznościowych (powitania, pożegnania, podziękowania) oraz zwrócenie uwagi na szczególne miejsce pod względem bezpieczeństwa.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – odwiedza z klasą pracownie rzemieślnicze i rozumie ich znaczenie dla ludzi; – rozumie, jaką niesie pomoc dentysta, pielęgniarka; – wie, gdzie można kupić lekarstwa, które są niezbędne w czasie choroby (jest ostrożny, niezażywa lekarstwa bez pomocy osoby dorosłej); – poprawnie zachowuje się w transporcie miejskim i międzymiastowym; – używa słów grzecznościowych; – bezpiecznie porusza się na drodze.

4. Praktyczne umiejętności

Ilość godzin	Treść materiału nauczania	Państwowe wymagania dotyczące poziomu ogólnokształcącego przygotowania ucznia
W ciągu roku	<p>Poszerzenie wiadomości zdobytych w klasie 2 dotyczących kształtowania praktycznych umiejętności ucznia.</p> <p>Doskonalenie umiejętności samodzielnej pracy na lekcjach i w domu.</p>	<p>Uczeń (uczennica):</p> <ul style="list-style-type: none"> – utrwała i rozszerza wiadomości zdobyte w klasie 2 dotyczące kształtowania praktycznych umiejętności ucznia; – doskonali umiejętności samodzielnej pracy na lekcjach i w domu;

Ilość godzin	Treść materiału nauczania	Państwowe wymagania dotyczące poziomu ogólnokształcącego przygotowania ucznia
	<p>Wpajanie nawyku korzystania ze słowników w celu sprawdzenia swoich wiadomości.</p> <p>Rozwijanie umiejętności posługiwania się komputerem i korzystania z prostych źródeł internetowych.</p> <p>Kształcenie sumienności, uczciwości, odpowiedzialności podczas wykonywania obowiązków szkolnych.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – korzysta ze słowników (ortograficzny języka polskiego); umie się nim posługiwać, wie, jak można sprawdzić pisownię; – umie posługiwać się komputerem i korzystać z prostych źródeł internetowych; – sumiennie, uczciwie, odpowiedzialnie wykonuje obowiązki szkolne.

KLASA IV

W czwartej klasie kończy się etap wczesnoszkolnej edukacji. Uczniowie w klasie czwartej powinni utrwalić swoje wiadomości i umiejętności zdobyte w poprzednich klasach(1-3), a jednocześnie w procesie nauczania języka polskiego zdobyć nowe nawyki i umiejętności w komunikowaniu się, w kształceniu językowym i w poprawnej pisowni.

Wiadomości i umiejętności zdobyte w klasach 1-4 stanowią bazę i punkt wyjścia do nauki w klasach starszych.

1. Kształcenie umiejętności komunikowania się

Ilość godzin	Treść materiału nauczania	Państwowe wymagania dotyczące poziomu ogólnokształcącego przygotowania ucznia
W ciągu roku	<p>1. Słuchanie i rozumienie ustnej wypowiedzi. Słuchowe odbieranie głosek, sylab, wyrażeń, zdań (ilość materiału nauczania jest większa niż w klasie trzeciej), prawidłowe akcentowanie w języku polskim.</p> <p>Rozpoznawanie po jednokrotnym przeczytaniu: ilości przeczytanych słów, słowa nie należące do języka polskiego, słowa, które było nieprawidłowo wymówione (specjalnie umieszczone w tekście).</p> <p>Wzajemne powiązanie rzędu wysłuchanych słów, wyrażeń, zdań z ilustracją, wybór tych, które odpowiadają przedstawionej ilustracji.</p>	<p>Uczeń(uczennica):</p> <ul style="list-style-type: none"> – odbiera i rozróżnia słuchowo samogłoski i spółgłoski, twarde i miękkie, dźwięczne i bezdźwięczne spółgłoski, prawidłowo wymawia głoski w słowach, w procesie zwięzłej wypowiedzi, wyznacza akcent w podręcznikowych tekstach; – słyszy i odtwarza po jednorazowym przeczytaniu rzędu głosek, słów, zdań (3-4); – zauważa w wysłuchanym materiale słowa powtórzone, należące do innego języka, źle przeczytane; – porównuje ilustrację z wysłuchanym tekstem, wybiera słowa, wyrażenia, zdania, które najbardziej odpowiadają przedstawionej ilustracji;
	<p>Opracowanie instrukcji do ćwiczeń.</p> <p>Praca nad treścią wysłuchanych różnorodnych tekstów (opis, opowiadanie, medytacja).</p> <p>Odebranie i uświadomienie znaczenia ogólnego tonu, tembru i siły głosu osoby czytającej (opowiadającego).</p> <p>Praca nad obrazującymi, trafnymi słowami w opowiadaniu.</p> <p>Wypowiadanie własnych myśli na podstawie wysłuchanego tekstu.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – wykonuje ustne instrukcje i polecenia nauczyciela, dotyczące materiału nauczania lub ćwiczeń zabawowych; – rozumie po jednokrotnym przeczytaniu treść tekstu (opowiadania, opisu, medytacja), czas czytania w umiarkowanym tempie 3-4 minuty; – odbiera i prawidłowo rozumie znaczenie ogólnego tonu, tembru i siły głosu osoby czytającej; – słuchowo odróżnia trafnie obrazujące słowa w opowiadaniu, wypowiada swoje myśli, komentuje; – nawiązuje rozmowę, wypowiada się na podstawie wysłuchanego tekstu, porównuje i wiąże wysłuchaną treść z własnymi spostrzeżeniami i życiowym doświadczeniem.
W ciągu roku	<p>2. Mówienie. Odtwarzanie dialogu na podstawie usłyszanego tekstu. Układanie dialogu na podstawie ilustracji lub opisanej sytuacji przy pomocy dobranego słownictwa lub bez niego.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – bierze udział w odtwarzaniu i odegraniu dialogu na podstawie usłyszanego tekstu, w stworzeniu dialogu na zadany temat; na podstawie ilustracji (5-6 zdań na każdego uczestnika bez wliczenia wstępu i zakończenia); jednym z rozmówców może być nauczyciel;

Ilość godzin	Treść materiału nauczania	Państwowe wymagania dotyczące poziomu ogólnokształcącego przygotowania ucznia
	<p>Wypowiadanie swojej myśli na temat obejrzanego lub usłyszanego epizodu, dopełnianie jej na podstawie własnych przeżyć (wykorzystywane są teksty: opowiadanie, opis, medytacja). Powtórzenie za nauczycielem zwięzłej wypowiedzi, wprowadzenie pewnych zmian, uzupełnień. Samodzielne układanie zwięzłej wypowiedzi (opowiadanie, opis, medytacja) na podstawie ilustracji lub opisanej sytuacji przy pomocy dobranego materiału (słownictwa, podanego początku tekstu lub zakończenia, planu) lub bez niego.</p> <p>Wypowiadanie swojego stosunku do tematu wypowiedzi. Ocenianie (przy pomocy nauczyciela) odebranego dialogu lub zwięzłej wypowiedzi, wskazanie dodatnich cech, podanie propozycji w celu uzupełnienia i udoskonalenia danej wypowiedzi.</p> <p>Wygłaszanie na pamięć wierszy i fragmentów prozy.</p> <p>Dotrzymywanie się kultury rozmowy.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – wypowiada swojej myśli na temat bohaterów, wydarzeń, zjawisk z epizodu obejrzanego filmu, usłyszanego opowiadania, uzupełnia wypowiedź własnymi spostrzeżeniami; – powtarza wzór krótkiej wypowiedzi (do 5 zdań), podany przez nauczyciela, uzupełnia go, przedłuża treść; – układa samodzielnie zwięzłą wypowiedź (ustne opowiadanie, opis, medytacja) na podstawie obserwacji środowiska, ilustracji; przy pomocy dobranego materiału (słownictwa, podanego początku tekstu lub zakończenia, planu) lub bez niego (czas wypowiedzania się – do 3 minut); – wyraża swój stosunek do tematu wypowiedzi; ogólnie ocenia usłyszany dialog lub opowiadanie czy rozważanie, proponuje, jak można uzupełnić i udoskonalic dane wypowiedzi; – recytuje wiersze i fragmenty prozy z zastosowaniem zmiany siły, tonu głosu, tempa, pauz oraz akcentu logicznego; – prowadzi rozmowę kulturalnie, używa grzecznościowych słów, umie wysłuchać oponenta.
W ciągu roku	<p>3. Czytanie. Udoskonalenie nawyków szybkiego rozpoznawania najczęściej używanych słów, złożonych od 4-7 liter i krótkich wyrazów złożonych z podobnych słów.</p> <p>Rozpoznawanie oddzielnych charakterystycznych wyrazów w tekście drukowanym; wzrokowe rozróżnianie w dialogu słów występujących postaci, oddzielanie ich przy pomocy myślnika lub cudzysłowu oraz słów autora. Rozpoznawanie w okamgnieniu ilości słów w zdaniu (zdanie może składać się od 4-5 wyrazów), zmiany porządku słów w dwóch niewielkich złożonych zdaniach.</p> <p>Znajdowanie potrzebnych stron, paragrafów, tytułów utworów i nazwisk autorów, według spisu treści, w końcu podręcznika.</p> <p>Udoskonalenie umiejętności orientowania się w treści opracowywanego tekstu. Wyjawianie elementów opisu i medytacji w tekstach narracyjnych.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – szybko odróżnia dobrze znane słowa, wyrażenia; – szybko identyfikuje morfemy gramatyczne w wyrazach (końcówki, przyrostki, przyimki, partykuły); – rozpoznaje osobliwości tekstu: występowanie dialogów, wierszy (fragmentów wierszowanych), ilość akapitów na stronie, ilość wyrazów w niewielkim (4-5 słów) zdaniu; rozpoznaje i zapamiętuje obrazy graficzne wyrazów; – dobrze orientuje się w zawartości podręcznika: sprawnie wyszukuje według spisu potrzebne rozdziały, paragrafy, utwory itp.; – orientuje się w treści poprzednio opracowanego utworu; szybko znajduje (0,5-1 sek.) w tekście zaznaczone przez nauczyciela elementy treści podczas wykonywania ćwiczeń z wyrwykowego czytania (miejsce, czas akcji, przyczynę wydarzeń, czyny bohaterów), elementy opisu, medytacji w narracyjnym tekście;
	Głośne czytanie z uwzględnieniem prawidłowej wymowy trudniejszych	– czyta głośno nowy tekst z szybkością 80-95 słów na minutę;

Ilość godzin	Treść materiału nauczania	Państwowe wymagania dotyczące poziomu ogólnokształcącego przygotowania ucznia
	<p>słów, które były omawiane na lekcjach języka polskiego w poprzednich klasach.</p> <p>Czytanie z odpowiednią intonacją zdań oznajmujących, pytających, rozkazujących i wykrzyknikowych.</p> <p>Prawidłowe czytanie z intonacją zdań z jednorodnymi częściami zdania, w których występują słowa uogólniające (według wzoru i bez używania terminów).</p> <p>Ciche czytanie zdań (krótkich akapitów), które odróżniają się od siebie 1-2 słowami. Uświadomienie różnicy w znaczeniu podobnych ale nie jednakowych zdań.</p> <p>Doskonalenie umiejętności wyszukiwania w 2-3 zdaniach odpowiednich wyrazów, które odpowiadają treści podanej przez nauczyciela.</p> <p>Samodzielne czytanie tekstów o dłuższej treści komunikatywnej; bardziej rozszerzonych w porównaniu z poprzednimi klasami instrukcji dotyczących ćwiczeń w procesie nauczania.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - wyraźnie, z prawidłową intonacją czyta zdania oznajmujące, pytające, rozkazujące i wykrzyknikowe, z jednorodnymi częściami zdania; kieruje się znajomością treści oraz znaków interpunkcyjnych w środku i na początku zdania; - wykonuje w procesie czytania świadome pauzy, wydziela w tekście ważne słowa, wykorzystuje mimikę twarzy i gesty podczas wygłaszania tekstów opanowanych pamięciowo; - zauważa i objaśnia różnicę w treści przeczytanych krótkich akapitów, od 2-3 zdań, które różnią się między sobą kilkoma słowami (wykorzystuje się zdania dłuższe i trudniejsze niż w klasie trzeciej);
	<p>Samodzielne czytanie tekstów z podręcznika.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - czyta i rozumie teksty z instruktażem dotyczącym ćwiczeń w procesie nauczania; - wzorowo czyta tekst z podręcznika.
<p>W ciągu roku</p>	<p>4. Pisanie.</p> <p>Układanie i zapis powiązanych treściowo ze sobą zdań, które opisują treść ilustracji, fragment klasy, sytuację podczas lekcji itp..</p> <p>Układanie i zapisywanie pytań i odpowiedzi na podany temat, zadanych przez kolegę z klasy lub nauczyciela.</p> <p>Praca z deformowanym tekstem: wydzielenie pominiętych akapitów, przedstawianie fragmentów tekstu, usuwanie zdań, które treściowo nie odpowiadają danemu tekstu, dodawanie zakończenia, zamienianie powtarzających się i niewłaściwych słów, zwracanie uwagi na powiązanie treści między zdaniami i akapitami (spójność tekstu).</p> <p>Dokładne i fragmentaryczne streszczenie (opowiadanie z elementami opisu albo medytacji) według grupowego lub samodzielnego opracowanego planu w oparciu na dodatkowy materiał (dotrzymywanie się trójczęściowej struktury wypowiedzi – wstęp, rozwinięcie i zakończenie).</p>	<ul style="list-style-type: none"> - układa i zapisuje 3-4 zdania powiązane ze sobą na podstawie treści ilustracji, sytuacji stworzonej w procesie nauczania, zaproponowanej przez nauczyciela; - tworzy 3-4 pytania na zadany temat, odpowiadają na nie koledzy z klasy; - rekonstruuje deformowany tekst, w procesie nauczania, pod kierunkiem nauczyciela; - pisze streszczenie lub opowiadanie z elementami opisu lub medytacji (zakres początkowego tekstu 50-60 słów) według grupowego lub samodzielnego opracowanego planu w oparciu o materiał pomocniczy (kluczowe słowa i wyrażenia, podany początek lub zakończenie), dotrzymuje się trójczęściowej struktury wypowiedzi – wstęp, rozwinięcie i zakończenie;

Ilość godzin	Treść materiału nauczania	Państwowe wymagania dotyczące poziomu ogólnokształcącego przygotowania ucznia
	<p>Samodzielne układanie pisemnej wypowiedzi – opowiadania odtwórczego na temat przeczytanego utworu, obejrzanego filmu, życiowej sytuacji; opartego na codziennych doświadczeniach ucznia; ustosunkowanie się do treści swojej pracy.</p> <p>Tworzenie kilkudzaniowej wypowiedzi np.: polecenia, informacji o wyglądzie osób, przedmiotów, o przeżyciach i zachowaniu ludzi; pisanie ogłoszenia, życzeń, telegramów, listów. Układanie zagadek, wyliczanek, bajek.</p> <p>Omówienie swoich pisemnych prac w parach, w niewielkich grupach, zwrócenie uwagi na pozytywne strony pracy i udzielanie porad dotyczących poprawienia nieprawidłowych wypowiedzi.</p> <p>Udoskonalanie prac pisemnych. Spisywanie pisanych i drukowanych tekstów z podręcznika (objętość tekstu większa niż w trzeciej klasie).</p> <p>Dotrzymywanie się zasad prawidłowego rozmieszczenia pisemnych prac na stronicy przedmiotowego zeszytu.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – samodzielne układa i pisze opowiadanie odtwórcze na temat przeczytanego utworu, obejrzanego filmu, życiowej sytuacji; ustosunkowuje się do treści swojej pracy; – tworzy kilkudzaniową wypowiedź, pisze polecenia, ogłoszenia, listy, telegramy, życzenia, informacje o wyglądzie osób, przedmiotów, o przeżyciach i zachowaniu ludzi; – wymyśla i układa zagadki, wyliczanki, krótkie bajki; – bierze udział w omówieniu prac pisemnych w parach, w niewielkich grupach, zwraca uwagę na pozytywne strony prac i udziela porady dotyczącej poprawienia nieprawidłowych wypowiedzi; – udoskonala pisemny tekst; – spisuje tekst pisany i drukowany (60-80 słów) dotrzymując się zasad prawidłowej pisowni gramatycznej i ortograficznej oraz kaligrafii, – sprawdza według wzoru prawidłowość napisania pracy, poprawia dopuszczone błędy; – dba o estetykę pisma i prawidłowe rozmieszczenie pisemnych prac, na stronicy przedmiotowego zeszytu;
	<p>Pisanie dyktandów (wyrazy, zdania, teksty) z zastosowaniem reguł ortograficznych, poznanych w klasach 2-4</p> <p>Kontrolne dyktanda.</p> <p>Słowniczki ortograficzne zaprowadzone przez ucznia mieszczą pisownię wyrazów do zapamiętania.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – pisze pod dyktando tekst (60-80 słów), składający się z wyrazów, które piszą się według fonetycznych reguł, opanowanych w procesie nauczania w klasach 2-4, a także słów, których pisownię należało zapamiętać; – zna pisownię słów, umieszczonych w słowniczkach ortograficznych.

2. Kształcenie językowe

Ilość godzin	Treść materiału nauczania	Państwowe wymagania dotyczące poziomu ogólnokształcącego przygotowania ucznia
6 (i w ciągu roku)	<p>1. Tekst.</p> <p>Utrwalenie wiadomości o budowie tekstów różnych typów. Temat i cel wypowiedzi. Tytuł tekstu.</p> <p>Wyznaczanie tematu wypowiedzi w tekstach: opowiadaniach, opisach, rozważaniach formowanie głównej myśli.</p> <p>Zwracanie uwagi na zwięzłość tekstu, leksyczne sposoby łączenia zdań w tekście.</p>	<p>Uczeń (uczennica):</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyodrębnia w tekście początek, rozwinięcie i zakończenie; ustala temat i cel wypowiedzi; -nadaje tytuł; – wydziela słowa w tekście, które wypowiedzają główną myśl tekstu; – zna leksyczne sposoby łączenia zdań w tekście; – dzieli tekst na akapity samodzielnie lub przy pomocy nauczyciela;

Ilość godzin	Treść materiału nauczania	Państwowe wymagania dotyczące poziomu ogólnokształcącego przygotowania ucznia
	Podział tekstu na akapity samodzielnie lub przy pomocy nauczyciela. Rola akapitów w tekście.	
	Tworzenie tekstu – medytacji. Dobór przekonujących argumentów, formowanie wniosków. Samodzielne układanie opisów, porównywanie treści opisu artystycznego i naukowo-popularnego. Redagowanie krótkich informacji do gazetki szkolnej, notatek na podstawie obserwacji podczas wycieczek.	<ul style="list-style-type: none"> – tworzy medytacyjny tekst i dobiera przekonujące argumenty dla formowania wniosków; – samodzielnie opisuje wybrany przedmiot, osobę, przedstawia ich cechy, charakterystyczne właściwości; porównuje treści opisu artystycznego i naukowo-popularnego; – redaguje krótkie teksty do gazetki szkolnej, pisze notatki na podstawie obserwacji podczas wycieczek.
6 (i w ciągu roku)	<p>2. Zdanie. Powtórzenie i uogólnienie wiadomości o rodzajach zdań (oznajmujące, pytające, rozkazujące i wykrzyknikowe), głównych i drugorzędnych członach zdania i związków między nimi (bez terminów). Związywanie zdań poprzez dodawanie większości wyrazów i związków wyrazowych. Równoważnik zdania jako wypowiedź bez orzeczenia.</p> <p>Jednorodne człony zdania, zastosowanie przecinka przy wyliczaniu.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – umie odróżnić zdania ze względu na cel wypowiedzi, znajduje podmiot i orzeczenie oraz inne słowa w zdaniu tworzące związki wyrazowe (nie nazywa je), przy pomocy pytań ustala logiczno-gramatyczne związki między nimi, -rozwija treść zdań dodając większą ilość słów określających podmiot i orzeczenie; – wyszukuje w tekście wypowiedzi, które treściowo dorównują zdaniom, ale nie posiadają orzeczenia (równoważniki zdania); – rozdziela jednorodne części zdania, na podstawie schematu (przez nauczyciela) ustala, jakie człony zdania mogą być jednorodnymi członami zdania, oddziela je przecinkiem;
	Ogólne pojęcie o zdaniu złożonym; wyszukiwanie orzeczeń, zdań składowych, połączeń między nimi. Układanie zdań na podstawie schematu i analiza zdań składowych. Mowa zależna i niezależna, Znaki interpunkcyjne podczas zapisywania mowy zależnej i niezależnej. Zapisywanie dialogu.	<ul style="list-style-type: none"> – porównuje zdania pojedyncze i złożone na podstawie ilości orzeczeń, wyróżnia w zdaniach złożonych zdania składowe, wskazuje na połączenia zdań składowych; – układa zdania złożone na podstawie schematu i analizuje budowę zdań składowych; – umie wyszukać w tekście mowę zależną i niezależną, zapisać ją, używają odpowiednich znaków interpunkcyjnych; – prawidłowo zapisuje dialog;
(i w ciągu roku)	<p>3. Wyraz i jego znaczenie. Części mowy. Powtórzenie i uogólnienie wiadomości i umiejętności o leksyicznym znaczeniu wyrazu, morfemie budowy wyrazu; wyróżnianie wyrazów na podstawie pytań, określanie, do jakiej części mowy należą (rzeczownik, przymiotnik, czasownik).</p>	<ul style="list-style-type: none"> – zna budowę wyrazu, wydziela w nim rdzeń, przedrostek i przyrostek; rozdziela słowa pokrewne, rodziny wyrazów, wyrazy bliskoznaczne; dzieli na grupy wyrazy, które odpowiadają na pytania różnych części mowy (rzeczownik, przymiotnik, czasownik);
12	<p>Rzeczownik. Rozszerzenie wiadomości o leksyicznym znaczeniu rzeczownika (rzeczowniki abstrakcyjne np.: szczerść grzeczność itp.); o synonimach i antonimach, o</p>	<ul style="list-style-type: none"> – wyszukuje rzeczowniki abstrakcyjne, umie dobrać do podanych rzeczowników antonimy i synonimy, określa różne znaczenia rzeczowników wieloznacznych, odróżnia rzeczowniki o znaczeniu dosłownym i przenośnym;

Ilość godzin	Treść materiału nauczania	Państwowe wymagania dotyczące poziomu ogólnokształcącego przygotowania ucznia
	<p>rzeczownikach o wieloznacznym znaczeniu, o znaczeniu rzeczowników dosłownym i przenośnym. Rodzaj rzeczowników. Liczba rzeczowników.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - wyznacza rodzaj i liczbę rzeczowników;
	<p>Odmienianie przez przypadki rzeczowników osobowych i nieosobowych, formowanie umiejętności sprowadzania rzeczowników do początkowej formy (mianownik liczby pojedynczej).</p> <p>Końcówki fleksyjne rzeczowników występujących w różnych rodzajach.</p> <p>Słowa występujące z rzeczownikami w różnych przypadkach.</p> <p>Deklinacja rzeczowników, końcówka zerowa.</p> <p>Zdobywanie praktycznych umiejętności prawidłowego zapisywania końcówek odmienianych rzeczowników w różnych rodzajach.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - zna nazwy przypadków i ich pytania; odmienia rzeczowniki przez przypadki, oddziela temat od końcówki fleksyjnej; sprowadza rzeczownik do mianownika liczby pojedynczej (początkowa forma rzeczownika); - rozumie funkcję przypadku jako informacji o tym, jaką rolę pełni dany rzeczownik w zdaniu; - analizuje i zapamiętuje zakończenia odmienianych rzeczowników w różnych rodzajach; - zna pisownię -ą, -om, -ę, -em w końcówkach rzeczowników; - zapisuje rzeczowniki w wołaczach, oddziela je przecinkiem od reszty zdania; - wyszczególnia słowa stojące przy rzeczowniku (przyimki) w poszczególnych przypadkach; - wie, co to jest deklinacja i końcówka zerowa, dopisuje różne formy rzeczowników według wzoru, określa ich przypadek, zaznacza końcówkę fleksyjną; analizuje końcówkę biernika i narzędnika rzeczowników w rodzaju żeńskim i liczbie pojedynczej (-ę, -a), końcówki celownika liczby mnogiej (om), korzysta z tablicy zestawionych końcówek przy odmianie rzeczowników w liczbie pojedynczej i mnogiej stosownie do rodzaju rzeczownika;
	<p>Wymiana głosek w rdzeniu rzeczowników podczas ich odmiany przez przypadki.</p> <p>Pisownia cząstki "nie" z rzeczownikiem.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - zwraca uwagę na zmieniające się głoski w rdzeniu odmienianych wyrazów, nawiazuje do reguł poprawnej pisowni ortograficznej; - znapisownię cząstki "nie" z rzeczownikiem.
15	<p>Przymiotnik. Rozwijanie umiejętności rozpoznawania przymiotnika w tekście i określanie jego roli w określaniu rzeczownika. Rozszerzenie wiadomości o przymiotnikach: antonimach, synonimach, o znaczeniu dosłownym i przenośnym.</p> <p>Odmienianie przymiotników przez przypadki.</p> <p>Odróżnianie rodzaju i liczby przymiotnika oraz przypadku.</p> <p>Związek rzeczownika z przymiotnikiem w zdaniu – stoi w tym samym przypadku, liczbie i rodzaju. Określanie rodzaju przymiotnika w liczbie mnogiej.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - rozpoznaje przymiotnik w tekście i określa jego rolę w zdaniu; - odróżnia przymiotniki – synonimy od antonimów, przymiotniki o znaczeniu dosłownym i przenośnym; - odmienia przez przypadki przymiotnik, - wyróżnia końcówki fleksyjne; wyznacza rodzaj i liczbę przymiotnika; - używa poprawnie form rodzaju męskoosobowego i niemęskoosobowego przymiotników; - korzysta z tablicy odmiany przymiotnika występującego w różnych rodzajach, w liczbie pojedynczej i mnogiej; poznaje końcówki fleksyjne przymiotnika; - tworzy związek rzeczownika z przymiotnikiem, zauważa, że te dwa wyrazy mają ten sam przypadek, liczbę i rodzaj; - rozróżnia formy rodzajowe w liczbie mnogiej (męskoosobową i niemęskoosobową);
	<p>Stopniowanie przymiotników. Nazywanie stopni przy stopniowaniu przymiotników. Przymiotniki, które się nie stopniują.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - nazywa stopnie przy stopniowaniu przymiotników; - wyróżnia przymiotniki, które się nie stopniują;

Ilość godzin	Treść materiału nauczania	Państwowe wymagania dotyczące poziomu ogólnokształcącego przygotowania ucznia
	Dopisywanie do stopnia równego przymiotników w stopniu wyższym i najwyższym (według wzoru). Pisownia przeczenia "nie" z przymiotnikiem	<ul style="list-style-type: none"> - dopisuje do podanych przymiotników w stopniu równym – stopień wyższy i najwyższy według podanego wzoru; - zna pisownię przeczenia "nie" z przymiotnikiem;
9	<p>Zaimek. Zaimek jako część mowy. Rola zaimków w tekście.</p> <p>Zaimki osobowe (<i>ja, ty, on, ona, ono, my, wy, oni, one</i>) zastępują rzeczowniki. Odmiana zaimków osobowych przez przypadki. Wyszukiwanie w tekście zaimków osobowych, stawianie do nich pytań i określanie przypadków. Zasada opuszczania zaimków osobowych na początku zdania. Pisownia zaimków osobowych po przyimku. Zaimki wskazujące. Odmiana zaimków wskazujących. Rodzaje i liczba zaimków wskazujących.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - w procesie nauczania języka polskiego rozpoznaje wśród innych słów zaimki, które wskazują na przedmioty, ich cechy, ilość, ale ich nie nazywają; - odmienia zaimki osobowe przez przypadki, wzoruje się na tablicy odmiany zaimków; - za pomocą pytań wyszukuje zaimki osobowe w tekście, określa ich przypadek, opuszcza zaimki na początku zdania; - zna pisownię zaimków osobowych po przyimku; - określa rodzaj i liczbę zaimków; - rozpoznaje zaimki wskazujące, uzupełnia nimi zdania, odmienia przez przypadki;
	Układanie wyrażenia i zdań z zastosowaniem zaimków, wykorzystanie ich jako elementu zwięzłości zdań w tekście. Doskonalenie tekstu, wykorzystanie zaimków w miejscu leksycznych powtórzeń.	<ul style="list-style-type: none"> - układa wyrażenia i zdania z zastosowaniem zaimków, wykorzystuje je do doskonalenia tekstu, w miejscu leksycznych powtórzeń, jako element zwięzłości zdań w tekście;
10	<p>Liczebnik. Liczebnik jako część mowy.</p> <p>Wymawianie i prawidłowe zapisywanie liczebników (jedności, dziesiątek, setek).</p> <p>Praktyczne opanowanie wymowy i pisma odmiennych form oddzielnych liczebników (11, 14, 16, 50, 60, 70, 90, 1000), wzorowanie się na tablicy liczebników podanej przez nauczyciela.</p> <p>Używanie słownej formuły dla odczytywania czasu w ciągu doby (np. kwadrans po czwartej, za piętnaście minut piąta, itp.)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - rozpoznaje w tekście liczebniki, stawia do nich pytania: ile?, który z kolei?; - prawidłowo wymawia liczebniki ilościowe i porządkowe (bez terminów), zapisuje cyfry słowami, zwraca uwagę na trudności w zapisywaniu liczebników oznaczających dziesiątki; - prawidłowo wymawia i pisze liczebniki porządkowe (bez terminu), odpowiadające na pytanie: który z kolei? (pięćdziesiąty, sześćdziesiąty, siedemdziesiąty itd.) przy pomocy tablicy liczebników podanej przez nauczyciela; - używa słownej formuły dla odczytywania czasu w ciągu doby;
18	Czasownik. Powtórzenie wiadomości o czasowniku (pytania, znaczenie, rola w zdaniu, związek z rzeczownikiem w zdaniu).	<ul style="list-style-type: none"> - wyszukuje czasowniki w tekście jako nazwy czynności;

Ilość godzin	Treść materiału nauczania	Państwowe wymagania dotyczące poziomu ogólnokształcącego przygotowania ucznia
	<p>Rozszerzenie wiadomości o czasowniku. Leksyczne znaczenie czasownika.</p> <p>Czasowniki jako antonimy, synonimy, wieloznaczeniowe słowa. Używanie czasowników w znaczeniu dosłownym i przenośnym.</p> <p>Rozwijanie umiejętności wybierania i dopasowywania czasowników najbardziej wiernie odzwierciedlających żadaną czynność, ukazaną w różnych typach tekstu.</p> <p>Początkowa forma czasownika – bezokolicznik. Używanie bezokoliczników w tekstach przedstawiających polecenia, instrukcję, porady, przysłowia.</p> <p>Czasz czasownika. Odmiana czasownika przez osoby w czasie teraźniejszym, przyszłym i przeszłym.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – rozumie kategorie osoby, liczby, rodzaju i czasu; – objaśnia leksyczne znaczenie czasowników; – dobiera do podanego czasownika antonimy, synonimy; – objaśnia słowa o wielu znaczeniach (tworzy z nimi związki wyrazowe) oraz dosłowne i przenośne znaczenie czasowników; – wybiera i dopasowuje czasowniki najbardziej wiernie odzwierciedlające żadaną czynność, ukazaną w różnych typach tekstu; – odróżnia bezokoliczniki (zakończone na –c, –ć, –ść), od nich tworzy osobową formę czasownika; poprawnie pisze zakończenia bezokolicznika –ść, –źć; – wykorzystuje bezokoliczniki w tworzeniu tekstów: poleceń, instrukcji, porady, przysłowia; – rozróżnia w osobowej formie czasowników czas teraźniejszy, przyszły i przeszły; – umie odmieniać czasowniki przez osoby w liczbie pojedynczej i mnogiej, w różnych czasach;
	<p>Układanie zdań z zastosowaniem różnych osobowych form czasowników w czasie teraźniejszym i przyszłym.</p> <p>Przekształcanie zdań w tekście w celu zamiany czasu czasowników na inny czas (np. czas teraźniejszy na czas przeszły itp.)</p> <p>Odmiana czasowników w I i II koniugacji (bez używania terminów), zakończenia osobowe czasowników.</p> <p>Osobliwości odmiany czasowników w czasie przeszłym.</p> <p>Pisownia cząstki “nie” z czasownikiem.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – układa zdania stosując różną formę osobową czasowników w czasie teraźniejszym i przyszłym; poprawnie używa form czasu teraźniejszego czasowników umieć, rozumieć i form czasu przyszłego czasowników iść, wziąć, płynąć; – przekształca zdania w tekście w celu zamiany czasu czasowników; – poprawnie pisze zakończenia form czasu teraźniejszego; – wyznacza czasowniki, które należą do I i II koniugacji (bez terminu, na podstawie tablicy podanej przez nauczyciela), zwraca uwagę na końcówki w 3 osobie liczby mnogiej czasu teraźniejszego i przyszłego; – poprawnie używa form rodzaju męskoosobowego i niemęskoosobowego; odmienia czasowniki w czasie przeszłym, zaznacza końcówki rodzajowe, uzupełnia zdania czasownikami w czasie przeszłym, zaznacza końcówki i próbuję wyjaśnić od czego one zależą; zna pisownię cząstki “nie” z czasownikiem.
8	<p>Przysłówek.</p> <p>Przysłówek jako nieodmienna część mowy (znaczenie, pytania, rola w zdaniu, związek z czasownikiem).</p>	<ul style="list-style-type: none"> – odróżnia przysłówek od innych części mowy za pomocą pytań (gdzie?, kiedy?, jak?, dokąd?);
	<p>Przysłówki o znaczeniu dosłownym i przenośnym, antonimy i synonimy.</p> <p>Rozwijanie zdań za pomocą przysłówków.</p> <p>Rola przysłówka w tekście, właściwy dobór przysłówków w celu trafnego określenia czasownika.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – tworzy związki wyrazowe w zdaniu: przysłówek określa czasownik; – wie, że przysłówek jest nieodmienną częścią mowy; – w tekście rozróżnia przysłówki o znaczeniu dosłownym i przenośnym, antonimy i synonimy; – rozвивa zdania przy pomocy przysłówków, – dobiera przysłówki w celu właściwego określenia czasownika w zdaniu;

Ilość godzin	Treść materiału nauczania	Państwowe wymagania dotyczące poziomu ogólnokształcącego przygotowania ucznia
	<p>Stopniowanie przysłówków (wzorowanie się na tablicy podanej przez nauczyciela), porównywanie ze stopniowaniem przymiotników.</p> <p>Pisownia cząstki "nie" z przysłówkiem w stopniu równym..</p> <p>Tworzenie przysłówków za pomocą innych wyrazów, tworzenie wyrażeń przyimkowych. Pisownia przysłówków.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – umie stopniować przysłówki, wzoruje się na tablicy podanej przez nauczyciela, porównuje ze stopniowaniem przymiotników; – poprawnie pisze cząstkę "nie" z przysłówkiem w stopniu równym; – tworzy przysłówki za pomocą innych wyrazów (wyrażenia przyimkowe), zapamiętuje ich pisownię.
5	4. Powtórzenie materiału nauczania opanowanego w ciągu roku szkolnego.	– wykorzystuje opanowany w ciągu roku szkolnego materiał nauczania w pracach kontrolnych i sprawdzających.

3. Linia socjologiczno-kulturalna

Ilość godzin	Treść materiału nauczania	Państwowe wymagania dotyczące poziomu ogólnokształcącego przygotowania ucznia
W ciągu roku	<p>Rozszerzenie wiadomości dotyczących państw Ukrainy i Polski zdobytych w poprzednich klasach.</p> <p>Kształcenie umiejętności posługiwania się mapą Ukrainy i Polski, wskazywanie granic, nazywanie sąsiadów państw, znajdowanie większych miast, rzek, gór.</p> <p>Rozwijanie umiejętności prawidłowego nazywania ulic i zabytków w swojej miejscowości, wytyczenia drogi z domu do szkoły, nazwania transportu, którym się porusza.</p> <p>Wyrabianie umiejętności kulturalnego zachowania się w miejscach publicznych (muzeum, teatr, kino) – zachęcanie do korzystania z dóbr kulturalnych.</p> <p>Podsumowanie wiadomości dotyczących obrzędowości ludowej oraz tradycji religijnych.</p> <p>Wyrabianie świadomości ważności kontynuacji kultury narodowej i religijnej.</p>	<p>Uczeń (uczennica):</p> <ul style="list-style-type: none"> – zdobyte wiadomości dotyczące państw Ukrainy i Polski porządkuje, rozszerza i ugruntowuje; – zna mapę Ukrainy i Polski, wskazuje granice, nazywa sąsiadów, większe miasta, rzeki i góry; – umie poruszać się w swojej miejscowości, prawidłowo nazywa ulice; – zna zabytki swojej miejscowości; – wie, jakim transportem można dojechać do szkoły; – kulturalnie zachowuje się w miejscach publicznych; – chętnie korzysta z dóbr kulturalnych; – umie powiązać obrzędy z danym świętem ludowym; – zna tradycje religijne; – ma świadomość ważności, jaką jest kontynuacja kultury narodowej i religijnej obydwu narodów.

4. Praktyczne umiejętności

Ilość godzin	Treść materiału nauczania	Państwowe wymagania dotyczące poziomu ogólnokształcącego przygotowania ucznia
W ciągu roku	<p>Rozszerzenie i ugruntowanie wiadomości i umiejętności zdobytych w poprzednich klasach edukacji wczesnoszkolnej.</p> <p>Doskonalenie umiejętności aktywnej i twórczej pracy na lekcjach.</p>	<p>Uczeń(uczennica):</p> <ul style="list-style-type: none"> – rozszerza i ugruntowuje wiadomości i umiejętności zdobyte w poprzednich klasach; – doskonali umiejętności aktywnej i twórczej pracy na lekcjach, – korzysta ze słowników, encyklopedii oraz innych źródeł informacyjnych;

Ilość godzin	Treść materiału nauczania	Państwowe wymagania dotyczące poziomu ogólnokształcącego przygotowania ucznia
	<p>Wpajanie nawyku korzystania ze słowników, encyklopedii oraz innych źródeł informacyjnych.</p> <p>Pogłębienie umiejętności posługiwania się komputerem i wykorzystania go w celu praktycznym.</p> <p>Kształtowanie umiejętności samokontroli i samooceny, planowania i organizowania pracy indywidualnej i w grupie.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – posługuje się komputerem bez trudności i wykorzystuje go w celu praktycznym; – potrafi ocenić swoją pracę; – stara się być samodzielnym; – planuje i organizuje pracę indywidualną oraz w grupie.